

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

Брой 5 (480), година XXXVI

7 юни 2018 година

Професиите на бъдещето

**Световната задлъжнялост –
последиви и перспективи**

На стр. 6

**55 години катедра „Анатомия
и физиология на човека“**

На стр. 8

На стр. 12

Стр. 5

**Над 1600 кандидат-студенти се явиха
на предварителните изпити**

В Броя ще прочетете още:

- 100 години от създаването на знаменитата теорема на Еми Нютон
- Кой автори спечелиха наградите в студентския литературен конкурс
- Неизвестно и непубликувано писмо на Елисавета Багряна от 1927 година
- Книгата на проф. Джузепе Консоло за атентата срещу папата бе представена в Университета
- Спомен за алпиниста Боян Петров

- Низ от инициативи в Юридическия факултет
- 20 години Национална научна конференция за студенти и докторанти филолози
- „Пловдивски исторически форум“ – списанието за историческа наука в Пловдив
- Студенти и докторанти от ПУ провокираха творческия си потенциал чрез сетивата

Честването на Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост в Университета

24 май – Денят на българската просвета и култура и на славянската писменост, беше тържествено отбелязан в Пловдивския университет. Честването на Кирил и Методий започва преди 167 години именно в Пловдив, където на 11 май 1851 г. в местното епархийско училище е организиран празник на светите братя по инициатива на Найден Геров. След въвеждането на григорианския календар през 1916 г. празникът се чества на 24 май. Делото на Кирил и Методий и на продължителите му допринесе дори когато България престава да съществува на политическата карта на Европа, тя по думите на акад. Дмитрий Лихачов да остане „държавата на духа“.

Именно най-верните поданици на „държавата на духа“, призвани от онова „слънце, което в душите греи“, вече години наред идват на 24 май в Пловдивския университет, за да изразят своята почит към първоучителите. Празничната програма в нашата алма матер преминава по една вече утвърдена традиция и същевременно – без да се повтаря, защото винаги има нови изпълнители, нови моменти в нея.

Ето и хронологията на честването, което започна с *Химна на Кирил и Методий* и с приветствени думи от заместник-ректора доц. д-р Мария Стоянова. Тържественото слово (публикуваме го отделно) тази година беше на гл. ас. д-р Майя Кузова – преподавател в катедра „Руска филология“. Хорът за източноправославно пеене при Философско-историческия факултет изпя „Яко апостолом“ (Тропар на Кирил и Методий), прозвучаха текстове на старобългарски, сръбски и руски, изпълнени от студентите от специалността „Актьорство за драматичен театър“ Радостина Велкова, Мелина Атанасова, Даниел Михайлов – Викенти, Стефан Мараджиев, Господин Динев и Веселин Иванов, Дарка Хербез – лектор по сръбски език, Гергана Къртева – студентка от специалността „Руска филология“, и асистентите Константин Ковачев, Ивана Колева и Оливан Одажиян.

След като прозвуча стихотворението на Иван Вазов „Българският език“, щафетата беше поета от доц. д-р Елена Гетова. Тя прочете стихове от съвременни български автори, с което постави ново начало: ръководството на Филологическия факултет и в. „Пловдивски университет“ обявяват Конкурс по художествено слово (изпълнение на лирика и епос от българската литература). Регламентът на конкурса ще бъде публикуван на сайта на Факултета. Резултатите ще бъдат обявени на 24 май 2019 г., а отличените изпълнения ще прозвучат на празника.

Студенти от класа на проф. д-р Александър Илиев придадоха един по-весел нюанс с „Думи и думи“ и „Умалителни имена“ от Йордан Радичков.

Най-много аплодисменти събраха, разбира се, най-младите участници – Моси и Ари Капон с изпълнението на „Райко многознайко“, а Александър Пъков – със „Славим, славим“.

Заместник-деканът на Филологическия факултет доц. д-р Константин Куцаров връчи награди на студенти и преподаватели с принос в тазгодишната кандидатстудентска кампания и в подготовката на 20-ата юбилейна национална конференция за студенти и докторанти.

Наградите в студентския литературен конкурс на вестник „Пловдивски университет“ бяха обявени от редактора Тильо Тилев и връчени от заместник-ректора доц. Мария Стоянова. Имената на лауреатите можете да научите на страница 22.

Представителите на Студентския съвет и присъстващите положили венци и цветя пред паметника на патрона на Пловдивския университет, където в изпълнение на Константин Ковачев прозвучаха думите на Паисий Хилендарски от Приписката към „История славянобългарска“:

„Аз, Паисия, ѿеромонах и проигумен Хилендарски, съвокупих и написах, от руски прости речи обратих на български прости речи и словенски. По мало снедаше ме ревност и жалост по рода своего болгарскаго, зацо не имеют история...“

И совакупих сию в Хилендар манастир при игумена Лаврентия, брата моего единоматироднаго...

И присъвакупих и скончах реченая в сию историйцу на ползу роду нашему болгарскому, в славу и похвалу Господу нашему Иисусу Христу, ему же подобает вьсака слава, чест и поклонение с безначалним его отцем и пресветим и благим и животворящим его духом, нине и присно, и в веки веком. Амин!“

Накрая нека благодарим на основните организатори – Ивана Колева и Константин Ковачев, помощник-ректора Румен Киров, доц. Елена Гетова – заместник-декан на Филологическия факултет, на всички участници студенти, на Венци Петров и Георги Иванов, които озвучиха и запечатаха за историята отделните моменти на празника в Пловдивския университет.

Тильо Тилев

Тържествено слово по случай 24 май

Гл. ас. д-р Майя КУЗОВА

Уважаема г-жо Заместник-ректор, уважаеми деятели, гости, скъпи колеги, скъпи студенти!

Не знам какво слово би било достойно за празника. Хубаво е говоренето, най-човешкото нещо, да има смисъл. Да свързва, вълнува, събужда и променя хората. Не знам и колко емоция е подходящо да издава, но днешният ден е символ на нещо голямо, толкова голямо и обичано, че може да го побере само сърцето.

Затова да се обърна към вас, е едновременно трудно и може би съвсем просто. Най-лесно се говори на приятели. А тези, за които днес е празник, са (сме!) точно такива – съмишленици. Съчувстващи, съпразнуващи. Това сприяетелява. Пораснали сме с имената на първоучителите и първобудителите, с имената на светите братя Кирил и Методий, на Климент Охридски, Константин Преславски, Софроний, Паисий..., светещи над входа на училища и университети. Част от моя празник е и това, че сега съм пред моя университет. В него е минал повече от половината ми живот. Вълнуващо е. Мислейки какво да кажа, отивах далеч, ограничавах се, връщах се. И все стигах до себе си.

Така че, приятели, ще ви кажа за моя 24-ти. Сигурно немалко от вас ще го познаят. Ще ви кажа от първо лице, като помнеш, мислещ и чувстващ човек. Празникът ми е важен, откакто усетих, че е специален този ден – в първото ми училище на брега на Марица. Бях малък подкачащ щастлив човек и на петдесет метра от училище „Христо Смирненски“ доста предварително (с *Патиланско царство*) се научих да чета. И да пиша, с криви печатни букви. С обърнато **И**. Знаете. Някъде тогава настана време за по-сериозни работи. Бяха наистина сериозни, а думата „училище“ беше дълга и трудна за изписване. Редът, на който тя бе синоним, нахлуваше в първа или втора смяна и безпрекословно редуцираше времето за катерене по дърветата и брулене на джанки, за възхитително мотаене до смрачаване из махалата, за водните пистолети, ластика, куклите, кърките. Беше респектиращата втора къща, пълна с учители, в която си запомняш фамилията, мируваш, слушаш, излизаш пред дъската и те е страх. И те питат, питат... Строгата къща за въпроси и отговори, за бързо растене, толкова важно за бързащите малки човечета. Ехтящата къща с дългите коридори, с лудото тичане в междучасията, с приятелите, с разните нови радости и първи лични победи. Буквите на лентата „Отличник“ са пред очите ми – диагонални, червени, топло обли. Красиви като най-добрата оценка: „Ти можеш!“.

Големият 24 май делеше с празничен гръм и трясък училището от ваканцията. Но ние чакахме ту едното, ту другото и това някак ги сближаваше. Нямаше детство без училище и книги. Книгите непрекъснато бяха наоколо, препълнени с букви. Неусетно ни научаваха да ги разлистваме, да ги четем и сами да подреждаме редове и шумолящи страници. Можехме да ги изписваме, задраскваме, размазваме и късаме. Сега буквите гледат пластмасово, а ударите по клавишите ги запращат към хиляди екрани. Тайно пристигат, тайно изчезват. Удобно е. Факт е. Само малко ми домъчнява за думата *почерк*.

Буквите. Предназначени да ловят мислите и звуците, с които крещим, че сме живи, те ги обличат, за да опишем съдържанието си. Както можем: умело или непохватно, красиво или грозно, просто или претенциозно. За да ни четат другите, за да четем другите и за да не забравяме важното. Че буквите и езикът ни са едно, че езикът е дом на духа, а безбуквеният дух е глух, ням, куц, безроден, самотен. Буквите са като корени – през тях се прихваща неуловимото и светлото, без което, и много да ядеш, не можеш голям да пораснеш. През тях неуловимото отглежда принадлежност, памет, просветеност и достойнство. Ако си усетил могъществото на тази заедност, трудно можеш да се примириш с дребното. Уви, въпросът не е само в буквите и стройните им или криви редици. А

Гл. ас. д-р Майя Кузова

и в другото – в разстоянието между тях и главите. Липсващата връзка води до изумителни страхове: „От кое животно се пазите, за да не ви ухапе?“. Отговорът е: „Лъв“. Диалога чух в България, с ушите си. Не че не е опасно да те ухапе лъв. Където и да било. Лъвовете – всякакви. Един хапе, друг – сигурно не. Нямам опит, ама не хапе ли този, който не може да те изяде?

Зинало е безумието да ни погълне, върви невъзродено, плещи и пише на шльокавица. Разсъждавах за лошите лъвовете миналата година на този ден. Споделям го пак, понеже моят 24 май винаги е един и същ – празнуван отвътре навън. Днес ме наранява същото. Немисленето, неотнотеността, необичането, безродието и лошотията са най-страшната неграмотност. Неграмотността е шумна и некрасива, но не понася критика. Няма съмнения. Няма нужда от омайното и сладкото. Не

изпитва и кой знае какви чувства, само страх да не я ухапе лъв. И бърза да ухапе първа. Трябва да се пазим, жестока е.

Днешните размисли са безкрайни. За традиции и нови реалности, идеи и малодушни мъчания, ропот и безсилие, за вечното и временното, прекрасното и пошлото, за забравяната или непотърсена мъдрост в книгите. Мисленето за род, дух, език не е лесно. Сякаш обмисляш стихията на море, от което си капка, песчинка – то е необятност за съзерцание, ликуване, даване, спасение. Разбира се, около големите проблеми винаги има големи познавачи и зяпачи на брега. И една тъмна линия между тихата вселена на духа и дълбоката бездна на бездуховното, безбуквеното, безкнижното, глухото, сляпото, куцото. Дни като днешния осветяват точно тази възпалена граница между две безкрайности, които не могат и не искат да общуват. Затова 24 май и 1 ноември стряскат. За съжаление, зяпачите са равнодушни, познавачите не мълкват. Но някои се вълнуват истински: как се наследява, пази и умножава духовно имане, в какво време живеем, от кое боли, отговори ли сме?

Какво е училището сега, признавам, не съм съвсем наясно, но си представям объркана институция. Тревожно е, защото „сът“ е станал съюз, „къщата“ – притежателно местоимение, а „дни“ – наречие за време. Безрадостно е, че училището е колкото следено с камери място, непълно с особен възторг, толкова и извор на проблеми, предизвикващи хаотично мислене, суетливо говорене и вечни реформи. Мъдрува се за опустелите сгради, за поведението на поколенията, за учителски вини, правомощия и заплати, за учебници, списъци с автори... Всъщност учителят може и да създава, и да решава проблеми – въпрос е на лични качества и ежечасни избори. И на лична отговорност. Каквото и да е останалото, щом бие звънецът и вратата се затвори, идва редът на конкретния онзи, застанал пред децата. Него не можеш да извадеш с постановления, по-сложно е. Истинският учител е многодетен, остарява трудно и знае (почти) всичко. Ученикът взема от него толкова, колкото сам иска, но запомня учителя завинаги. В университета мащабът изглежда друг, но не е – важни са отново само честните думи и отношения. Отдавна разбрах, че не мога да дам на студентите и най-смисленото, ако е повече от онова, което искат. Понякога се плаша, особено когато виждам колко немалко от тях колко немного искат. Тогава се вирам в отворените очи (винаги ги има) и се радвам с тях. Стига ми, за да продължа.

Това си мисля днес. Че от спомени и по душа 24 май е все млад, че с важната доза надежда още е храбър и вълнуващ. Знаем, че има много тъжни факти, но си искаме празника.

Иначе той си е същият. Още дели училището от неучилището. Пее същата песен. Чува само три-четири ноти и става щастливо, пълно и цветно. Направо да настръхнеш от надежда.

Честит 24 май, мили приятели! Светло е онова, което дишаме, пазим и празнуваме всеки ден. Честит празник на буквите, на думите, на книгите, на търсенето, знанието, разговорите, мислите, духа, паметта, вярата. На *Върви, народе възродени!* Закъде сме без тях?

20 години

Национална научна конференция за студенти и докторанти филолози

**Мара ГЕОРГИЕВА, Неда НЕНОВА –
Лингвистичен клуб „Проф. Борис Симеонов“**

На 17 и 18 май 2018 г. в град Пловдив се проведе юбилейната Двадесета национална научна конференция за студенти и докторанти под надслов „Време, слово, свят“. Тя бе организирана от Филологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, от Съюза на учените в Пловдив и от Лингвистичния клуб „Проф. Борис Симеонов“. В събитието се включиха 69 участници, 21 арбитри и немалко съпричастни слушатели. В рамките на двата конферентни дни бяха представени повече от 70 доклада, посветени на различни лингвистични и литературоведски проблеми.

Конференцията започна с тържествено откриване в пленарната зала на Дома на учените. Водещи бяха Анастасия Кехайова и Константин Обретенков. Те ни потопиха в необятния свят на словото, разкривайки неговата мощ. Константин Обретенков подчерта, че човечеството неоснователно поставя словото и делото в конфликт. Припомним, че най-великите дела в своя зародиш са били думи, и изрази всеобщата надежда, че „в историята на тази конференция са били родени и тепърва предстои да покълнат още много „думи дела“. Бе представен кратък филм, посветен на историята на научния форум. Научихме, че началото на конференцията е поставено в далечната 1999 година от тогавашните асистенти във Филологическия факултет на ПУ Красимира Чакъррова и Светла Черпокова, като постепенно се утвърждава като един от най-авторитетните форуми за изява на млади таланти от страната и чужбина. Заседанията се провеждат в две секции – по езикознание и по литературознание. Всяка година най-добрите научни изследвания се отпечатват в сборник. Докладите се оценяват от авторитетно жури.

Традиционно беше поднесен поздрав от името на ректора на Пловдивския университет проф. д-р Запрян Козлуджов, който, за съжаление, не можеше да присъства лично. Заместник-деканът на Филологическия факултет доц. д-р Константин Куцаров отправи приветствие от името на деканското ръководство на факултета, приветствия поднесоха също председателят на Съюза на учените в Пловдив проф. д-р Симеон Василев; Елена Минчева, представител на Лингвистич-

Доц. Красимира Чакъррова и доц. Татяна Ичевска, преди да бъде разрезана юбилейната торта

ния клуб „Проф. Борис Симеонов“, и Мария Бъчварова, член на ръководството на Студентския съвет. Доц. д-р Петя Бъркалова разказа за съпътстващата инициатива на конференцията – постерната изложба под надслов „Образно представяне на езиковите структури“ с автори студенти, дипломанти и докторанти от Пловдивския университет и от Софийския университет. Накрая бяха представени националните журита в секциите по езикознание и литературознание с председатели проф. д.ф.н. Диана Иванова и проф. д.ф.н. Клео Протохристова, и членове – изтъкнати учени от Пловдивския, Софийския и Шуменския университети.

Превърналата се в традиция конференция оживи Града на тепетата със своя празничен дух и вдъхновяваща атмосфера. Както всяка година, и през юбилейната 2018-а свои изследвания представиха докладчици от различни висши училища в България: Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, Нов български университет,

Традиционната обща снимка след края на конференцията

Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, както и докторанти от Българската академия на науките. Участник в литературоведската секция бе и Васко Талевски – студент от Скопския университет „Св. св. Кирил и Методий“ в Македония. Гостите имаха възможност не само да участват в научните дискусии, но и да се насладят на очарованието и величествената архитектура на Стария град, като слънчевото време още повече допринесе за високия градус на настроението.

Докладите в секцията по езикознание бяха изключително разнообразни – свързани с историята на българския език, със съвременната му морфологична и синтактична система, както и с някои актуални въпроси от областта на етимологията, лексикографията, стилистиката, социолингвистиката, фонетиката, фразеологията, теорията на превода. Голяма част от изследванията бяха със съпоставителна насоченост. Богати по тематика бяха и представените изследвания в секцията по литературознание. Интересът на докладчиците беше насочен към автори и произведения от различни

епохи в развитието на българската, руската и западноевропейската литература.

Тази година студентско-докторантският филологически форум се отличаваше с особена тържественост. Докладчиците, арбитрите и гостите бяха поканени да участват в инициативата „Конферентна поща“, като напишат първите думи асоциации, с които свързват пловдивската конференция. Първите двадесет от предпочетените думи прозвучаха в заключителното слово на доц. д-р Красимира Чакъррова: *дискусия, колегиялност, вдъхновение, традиция, знания, усмивки, светлина, общ, щастие, приемственост, слово, професионализъм, приятелство, надежда* и др. Състоя се и тържествен концерт в Учебния театър на ПУ „Паисий Хилендарски“, който създаде особено празнично настроение. В него участваха студенти от специалностите „Музика“ и „Джаз“ и поп изпълнителско изкуство“ и „Актьорство за драматичен театър“ в Педагогическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“, както и членовете на Лингвистичния клуб „Проф. Борис Симеонов“ Константин Обретенков и Анастасия Кехайова.

И през юбилейната 2018 г. първият конферентен ден завърши с празничен коктейл. На него като специална изненада бе поднесена юбилейна торта. С мотива за черешката на тортата доц. д-р Надя Чернева адмирава организаторите на форума и подари ключ на познанието на Лингвистичния клуб. Имаше и караоке парти, в което се включиха както док-

Над 1600 кандидат-студенти се явиха на предварителните изпити в Университета

Общо 1623 кандидат-студенти заявиха готовност да се явят на предварителните изпити, проведени от 2 до 5 юни в Пловдивския университет, като много от тях бяха избрали да участват в няколко изпита. На първата дата – 2 юни, се проведе изпитът по български език, който традиционно остава най-масовият за прием в ПУ. И тази година не е изключение – записаните кандидати са 934.

По 5 предмета имаше писмен изпит на 3 юни: психология, география на България, биология, музика и изобразително изкуство (в два кръга). За тях съответно са дали заявка 92, 49, 73, 5 и 31 души.

На следващия ден се проведе изпитите по история на България с 231 записани кандидати, по математика – със 183-ма, и по химия – с 22-ма. В последния ден на предварителните юнски изпити – 5 юни, се проведе писмените изпити по английски език и информатика, за които са подали документи съответно 239 и 130 кандидат-студенти. На същата дата бе и тестът със събеседване по физика, за него имаше 8 кандидати. Проведе се и изпитът за проверка на говорните и комуникативните способности, за който имаше 129 кандидати.

Оценките от всички предварителни изпити са равностойни на тези от планираните за провеждане през месец юли конкурсни изпити.

На предварителните кандидат-студентски изпити може-

ха да се явят лица, завършили средно образование в предишни години или дипломиращи се през учебната 2017/2018 година. Кандидатите без диплома за средно образование също имат право да се явят на изпити, но не участват в класирането.

С получените оценки кандидатите могат да участват в класирането или да се явят отново на същите конкурсни изпити в редовната кампания през юли, ако получената оценка не ги задоволява. При формирането на бала за класиране се взема по-високата оценка.

Положилите успешно предварителните конкурсни изпити могат да участват в общото класиране, при положение че отговарят на условията за кандидатстване и подадат съответните документи в утвърдените срокове: от 13 юни до 27 юни

2018 г. в университета, в бюрата по градове (до 27 юни 2018 г.) или по интернет (до 25 юни 2018 г., през сайта <https://ksk.uni-plovdiv.bg>).

Служебни бележки за оценки от предварителните изпити се получават след обявяването на резултатите от съответните изпити, проведени през юли.

Кандидат-студенти, издържали изпит на предварителна сесия с отлична оценка (5,50 и по-висока), както и тези, получили отлични оценки от олимпиади, състезания и международни изпити (сертификати) и различни състезания, които се признават за конкурсен изпит за определени специалности, се записват като студенти на ПУ в посочена от тях специалност. Съответните изпити трябва да удовлетворяват изискванията за прием в посочената специалност. За специалностите с два конкурсни изпита в балообразуването изискването е отлични оценки и по двата предмета.

Записването по този ред става с подаване на кандидат-студентски документи и заплащане на дължимата кандидат-студентска и студентска такса. Сроктът за записване е

във времето на прием на документи – от 13 юни до 27 юни 2018 г. В случай че все още не са получили дипломата си за средно образование, попълват декларация, с която се задължават в срок до 5 юли 2018 г. да я представят. При неспазване на срока кандидатите губят студентските си права, като техните места се овакантват и се включват за попълване в следващо класиране. Официалното обявяване на тази категория кандидат-студенти за приети студенти в ПУ става на първо класиране, като формират максимален бал 36,00.

Ако кандидат, записан в дадена специалност с отлични оценки от предварителните сесии, олимпиади, състезания или международни сертификати, пожелае да кандидатства и в друга/-и специалност/-и, има право да подаде кандидат-студентски документи в рамките на утвърдените срокове. Ако бъде повторно приет, заплатената от него такса се признава. Когато семестриалната такса за новата специалност е по-висока, допълва разликата.

„Пловдивски университет“

➔ От стр. 4

ладчици, така и членове на журито. Непринудената атмосфера благоприятства създаването на множество приятелства и ползотворни контакти.

Специални благодарности бяха отправени към главните организатори на конференцията: доц. д-р Красимира Чакърова – езиковед, член на катедра

20 години Национална...

„Български език“, ръководител на Лингвистичния клуб, съорганизатор на форума от първото му издание през 1999 г. до днес, както и към доц. д.ф.н. Татяна Ичевска – литературовед, член на катедра „История на литературата и сравнително литературознание“, неизменна част от

ръководния екип на конференцията.

На тържествената церемония по закриването в пленарната зала на Дома на учените бяха връчени наградите на отличените участници. Там се състоя и премиерата на сборника „Словото: идеи, идеали, утопии“,

включващ докладите на миналогодешните победители.

За двадесети пореден път форумът оправда всички очаквания на изкушените от науката за словото. Прекрасните вдъхновени млади хора доказаха, че филологията има светло бъдеще. Участниците се разделиха, изпълнени с надежда, че словото ще пребъде в един по-добър свят.

Наградени участници в XX Национална научна конференция за студенти и докторанти

I. Раздел „Литературознание“

Секция за бакалаври:

1. награда – Траяна Латева, ПУ
 2. награда – Ива Анастасова, СУ, и Франческа Земярска, СУ
 3. награда – Михаела Вълчовска, СУ, и Милена Минчева, ПУ
- Поощрителна награда – Иван Маринов, СУ

Секция за магистри:

1. награда не се присъжда
2. награда – Ванеса Андонова, СУ, и Николай Генов, СУ
3. награда не се присъжда

Поощрителна награда – Пламена Костова, СУ

II. Раздел „Езикознание“

Секция за бакалаври:

1. награда – Диана Мъркова, ПУ
 2. награда – Надежда Кичекова, ПУ, и Силвия Станоева, ПУ
 3. награда – Петя Златева, ПУ, и Ружа Манолова, ПУ
- Поощрителна награда – Людмила Сребрева, ПУ; Елка Петрова, ПУ; Грета Гинчева, ШУ; Валя Богословова, НБУ

Секция за магистри:

1. награда – Полина Рекина, ПУ
2. награда – Илия Точев, СУ
3. награда – Йорданка Стефанова, Цветелина Кунчева, ПУ; Зара Кънчева, СУ

Поощрителна награда – Здравко Димов, ШУ.

Световната задлъжнялост – последици и перспективи

Елена БАДАЛСКА*

През последните години финансовата задлъжнялост в глобален мащаб нараства с бързи темпове и привлича все по-сериозно вниманието на международните организации, поддържащи стабилността на финансовата система. Нарастването на световния дълг до рекордно високи нива създава опасност от нова финансово криза. И тук основателно идва мястото на въпроса: При настоящата рекордно висока задлъжнялост, ако се оправдаят притесненията от нова криза в близките години, дали тя също ще бъде „рекордна“ по своята тежест, обхват и последици?

Дали в условията на усложнена геополитическа обстановка високата задлъжнялост ще тласне света по дълговата спирала, водеща до рецесия и нова глобална финансова криза, е трудно да се предвиди с точност, но не би било неочаквано. Поради присъщата ѝ цикличност икономиката рано или късно ще забави своя растеж и ще тръгне надолу, а евентуалното ѝ „прегриване“ ще постави в риск от финансова нестабилност много държави, в които нивото на дълга е високо. Част от причините за бързото увеличаване на нивата на дълга са политиката на свръхликвидност и изгодните условия за заемане на парични средства, които се наблюдаваха след последната световна криза. Бъдещото затягане на паричнокредитната политика може да доведе до затруднено обслужване на задълженията, а в съвременния глобален свят финансовите сътресения в отделни икономики бързо биха се превърнали в световни такива.

При определянето на мащаба на задлъжнялостта в световен план се отчита натрупаният дълг от всички домакинства, правителства, финансовия и нефинансовия сектор. През третото тримесечие на изминалата година този дълг достигна на най-високия си връх – 233 трилиона долара (към момента – дори още по-висок), като най-голям дял от него имат правителствената и корпоративната задлъжнялост.

Нека на първо място очер-

таем предпоставките за големия ръст на задлъжнялостта. Да се върнем едно десетилетие назад до финансовата криза от 2008 г. и нейната роля за състоянието на икономиката днес. Поради голямата финансова глобализация започналата през 2007 г. в Съединените щати криза не остава изолирано явление само там, а се превръща във финансово-икономическа криза, обхвана целия свят. Тежките последици от нея изискват от правителствата и централните банки да предприемат спешни мерки, изразяващи се в монетарни и фискални стимули, насочени към динимизиране на икономиката.

В кризисния и следкризисния период от решаващо значение за възстановяване на растежа е провежданата от правителствата фискална политика, изразяваща се в значително увеличаване на държавните разходи и намаляване на данъците. Целта на тези мерки е стабилизиране на финансовата система, създаване на по-голяма заетост и възвръщане на доверието на икономическите участници към пазара, но като последица от осъществяването им се натрупват бюджетни дефицити, които трябва да бъдат финансирани чрез дълг. Когато обаче значително нараства държавният дълг на една страна, се повишава и нейният кредитен риск и следователно кредиторите ще изискват по-голяма възвръщаемост, което създава реална опасност за страните с високи нива на задлъжнялост.

По отношение на големия

ръст на финансова задлъжнялост в бизнеса като основна причина може да се посочи понижаването на цената на кредитиране с цел създаване на условия за по-лесен достъп до заемни средства и насърчаване на инвестициите. Освен намаляването на лихвените проценти част от монетарните стимули са и количествените облекчения, с които се цели да се влеят „свежи“ пари на пазара и да се стимулира икономическата активност. Прилагайки политика на количествени облекчения, централните банки изкупуват дългови финансови инструменти и на практика увеличават паричното предлагане, а наличието на повече пари в обращение създава предпоставки за повишено търсене, стимулира производството и в крайна сметка се постига икономически растеж. Но световната икономика не може да поддържа този растеж безкрайно дълго, а голямото нарастване на кредитните пари повишава финансовия риск. Макар и плавно, нарастването на лихвените проценти ще затрудни в известна степен обслужването на дълговете, което създава опасност от несъбираемост на „лошите“ кредити и фалит на задлъжнели компании с проблемна ликвидност.

Евентуалното по-бързо нормализиране на паричната политика от централните банки чрез покачване на лихвените проценти би създавало сериозни последици за финансовата стабилност. Ръстът на лихвите в комбинация с бързото увеличаване на задлъжнялостта е важен сигнал за посоката на развитие на икономиката в глобален план. Съвсем скоро държавният дълг на най-голямата

икономика в света – САЩ – достигна своя исторически връх, подминавайки 21 трилиона долара, като само за последните шест месеца е нараснал с над 1 трилион. По-големи притеснения поражда не абсолютният му размер, а темпът, с който расте – националният дълг на САЩ се увеличава с 36% по-бързо в сравнение с ръста на икономиката на страната. Неизбежен е въпросът какво кара държавата непрекъснато да прави все повече и повече разходи и да трупа все по-голям дълг. Голяма икономическа криза, банкови фалити или пък тежка рецесия, която изисква фискални стимули? Всички тези събития биха го налагали, но през последните години не се наблюдава нито едно тях, напротив – икономиката върви все по-нагоре. Ако се продължи с провежданата от кабинета на Тръмп фискална политика на намаляване на данъците и постоянно нарастване на държавните разходи, се очаква да се формират още по-големи дефицити и значително по-голям дълг. Данъчната реформа в Щатите може да окаже благоприятен ефект върху растежа в краткосрочен план, но в дългосрочен създава заплахи от прегриване на икономиката и крие риск от нарастване на инфлацията и по-бързо затягане на паричната политика. Увеличаването на лихвения процент при тези нива на дълга ще направи разходите за изплащане на лихвите по него най-бързо растящата част от бюджета. Забавянето на ръста на икономиката и спадът в приходите са фактори, които ще предизвикат още по-ускорено нарастване на фискалните дефицити и дълга. Това е проблем, застрашаващ не само финансите на САЩ, но и тези на целия свят. Съединените щати са най-голямата икономика с най-развити финансови пазари, в които са концентрирани големи по обем капиталови ресурси, и поради тази причина при настъпване на криза там тя би засегнала, ако не всички останали, то поне повечето държави, подобно на последната криза от 2007 – 2008 г.

За да се постигне устойчив икономически растеж, той трябва да се основава на реални инвестиции, а не на увеличаване на дълга.

* Елена Бадалска е студентка в 3. курс, специалност „Финанси“, във Факултета по икономически и социални науки. Текстът, който ви предлагаме, е отличен с първа награда в Петия национален конкурс за есе на Икономическия университет – Варна.

Съвместна инициатива на русистите и артистите в ПУ

Героите на Чехов в екстремната територия на монолога, оплетени в абсурда на човешкото съществуване, разпъвани между романтичния порив по светло осмислен живот и готовността за най-трагичното бягство, за да напуснат пошлостта на един неразбираем свят, в който не могат да се преборят за себе си; винаги в бъдещето или в миналото, никога тук и сега; възторжени, смешни, тъжни; вгледани в себе си и в това, което не могат да задържат... Така четвъртокурсниците и бъдещи театрални актьори Тони Тончева, Красимир Ненков, Кристиан Павлов, Кристиана Григорова, Кристина Божилова, Павел Шуманов, Стефани Раманска, Добринка Тасева, Надежда Халваджиева, Мартин Костов, Веселин Иванов и Христина Караянева съживиха Чеховия свят на сцената на Учебния театър в Пловдивския

„Страшно ми се иска да живея, иска ми се нашият живот да бъде свят, висок и тържествен – като небесния свод. Слънцето не изгрява два пъти на ден и животът е един – хванете се здраво за останките от вашия живот и ги спасете.“

А. П. Чехов

университет. Под ръководството на Зоя Капон – педагог по художествено слово, студенти

те представиха емблематични Чехови творби като „Лебедова песен“, „Предложение“, „Юби-

лей“, „Чайка“, „Вишнева градина“, „Вуйчо Ваньо“.

Събитието е съвместна инициатива на Центъра за руски език и култура и специалността „Актьорство за драматичен театър“ към Педагогическия факултет на Пловдивския университет и поставя началото на поредица мероприятия, организирани от Руския център с подкрепата на катедра „Руска филология“ и посветени на предстоящата 2019 г. – Година на театъра в Русия.

Радушно, с аплодисменти и цветя за актьорския състав, режисьора на художествено-творческата продукция Зоя Капон и педагога по техника на говора ас. Ивана Колева публиката изпрати студентите и техните преподаватели в очакване на следващата съвместна проява на русистите и артистите на Пловдивския университет.

Център за руски език и култура

От стр. 6 ➡

Прекомерното натрупване на дълг е една от ранните индикации за предстояща криза. Освен нивата на държавния дълг тревога поражда и тези на корпоративната задлъжнялост. Политиката на свръхликвидност и рекордно ниските проценти през последните почти десет години дават достъп до парични средства и на невисоко надеждни кредитополучатели при сравнително ниски разходи. При необходимост от по-бързо повишаване на лихвените проценти от централните банки това би създавало проблем за фирмите с висок ливъридж. Прекаленият оптимизъм при благоприятни условия за кредитиране може да се окаже опасен, когато лихвите рано или късно започнат да растат. Бързият темп на нарастване на дълга в някои региони може да причини разстройване на пазарите и цялостно забавяне на икономическото развитие. Сериозни притеснения поражда не само високата корпоративна задлъжнялост на САЩ, но и тази на втората най-голяма икономика – Китай. Стойността на дълга на нефинансовия сектор там представлява близо една трета от общия корпоративен дълг в световен мащаб. Ако не се положат усилия за ограничаване на ръста му, това може

Световната задлъжнялост...

да създаде неприятности във финансовия сектор в бъдеще и да доведе до сериозни глобални последици.

Още един удар върху макроикономическата и финансовата стабилност може да нанесе по-сериозната промяна на бремето на дълга за домакинствата. Ако инфлацията се повиши по-бързо и принуди централните банки да ускорят покачването на лихвените проценти, резултатът ще е не само затруднено обслужване на кредитите, но и намалена покупателна способност, което ще свие потреблението и ще доведе до икономически и социални вреди.

Въпреки че засега икономическият растеж продължава своето движение нагоре, въпросът не е дали, а кога ще поеме към низходящата фаза на цикъла. Подготвени ли са обаче икономиките да посрещнат нова криза, особено ако тя се случи внезапно? Ако насочим фокуса си към европейската икономика, изглежда, че тя не разполага с решения за справяне с бъдещ шок – данъците в повечето европейски страни (с малки изключения) са на най-високите си нива, а лихвените проценти са нулеви. В отделни държави нормализирането на монетарната политика ще създаде тревоги по отношение на

справянето с високите равнища на държавния дълг, а също така и за уреждането на редица дългови отношения в банковата сфера. Типичен пример за това е Италия, където е сериозен проблемът със слабата банкова система и високият процент на лошите кредити. Това не означава, че само банките в Европа срещат трудности с липсата на мерки за незабавен отговор в случай на криза. Оптимизмът на лесните пари и може би закъснялата промяна на монетарната политика са оставили света неподготвен за непосредствена реакция.

Но какво могат да предприемат правителствата и централните банки, за да спрат нарастването на дълга, който без друго вече достига рекордни стойности? Платим ли е изобщо този дълг? Изглежда, светът не си взема поуки от миналото и много бързо забравя събитията и факторите, станали причина за предишни кризи. Преди десет години именно високата задлъжнялост отключва процесите, довели до най-тежката рецесия от Голямата депресия до днес. Дали този път последиците ще са различни? Малко вероятно е. Колко различни могат да са, след като винаги прекомерното кредитиране приключва зле? Независимо

дали е правителствен, корпоративен, банков, или дълг на домакинствата, натрупването му в големи размери неизменно носи сериозен риск за всички участници в икономиката. При променящите се вече условия може да се стигне до потискане на икономическия растеж и по-трудно изпълняване на задълженията, а фалитите на неплатежоспособни длъжници са заплаха и за кредиторите. Бурното кредитиране води до значително нарастване на цените на активите над реалистичните им равнища и когато икономиката регулярно поеме по своя курс надолу, рано или късно се стига до срив на пазара.

Всяка следваща криза може да намери своя аналог в историята и има индикатори, които повтарящо се съпътстват икономическото развитие преди настъпването на нова такава. Един от тях е точно нарастващата задлъжнялост. В днешно време е немислимо отсъствието на кредитиране, но трябва да се търси разумен баланс, защото съществуват немалко примери в подкрепа на огромните по тежест последици на дълговите затруднения. Световният дълг несъмнено ще изиграе своята роля за следващото финансово-икономическо сътресение, но какви ще са мащабите му, тепърва предстои да разберем.

55 години

катедра „Анатомия и физиология на човека“

Катедра „Анатомия и физиология на човека“ е една от малкото катедри, създадени още през първите три учебни години от основаването на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (тогава Висш педагогически институт). Новото висше училище в Пловдив през онзи период има в състава си 23 катедри в 4 специалности.

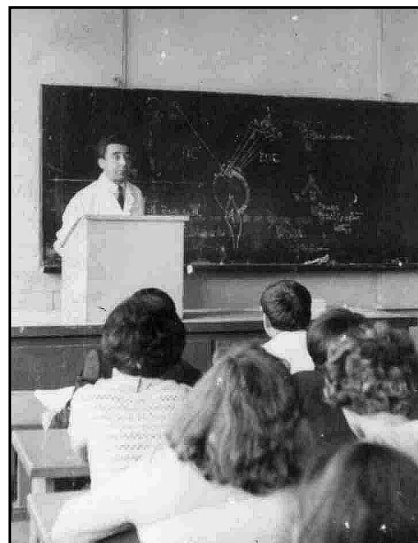
За година на основаване на катедра „Анатомия и физиология на човека“ се приема 1963-та, когато за доцент е назначен д-р Борис Полнарев (от 1970 г. – професор), работил дотогава като главен асистент в катедра „Физиология“ към Висшия медицински институт „И. П. Павлов“ – Пловдив. Той е и първият ръководител на катедрата. В рамките на няколко години в катедрата се назначават нови преподаватели и специалисти.

През годините в катедра „Анатомия и физиология на човека“ са работили 10 хаби-

литирани лица – 4 професори и 6 доценти. В момента в нея работят трима хабилитирани преподаватели, двама главни асистенти, трима асистенти, един биолог и един медицински лаборант.

Ръководители на катедрата са били: проф. Борис Полнарев (1963 – 1974), проф. Иван Петров (1974 – 1988), доц. Атанас Тачев (1989 – 2000), доц. Георги Николов (2000 – 2003), проф. Мима Николова (2003 – 2011), доц. София Балтова (2011 – 2015) и доц. Атанас Арнаудов (от 2015).

В учебната работа на преподавателите от катедрата главна цел е студентите да придобият оптимално количество знания за анатомията на човека и за физиологичните процеси и тяхната регулация в организма на животните и човека. Тези знания са в основата за оформянето на обучаемите като добри специалисти – биолози, еколози, учители

Лекция на проф. Борис Полнарев

Съставът на катедрата през 1973 година

по биология, молекулярни и медицински биолози, биотехнолози. При обучаването на студенти от други факултети на университета се цели те успешно да надграждат познанията им в специфичните за обучението области – педагогика, психология, медицинска

Академичният състав през 2010 година

Преди катедрен съвет, 2018 година

химия, медицинска физика и археология.

Научната работа на членовете на катедрата продължава традициите, установени от нейното основаване. Като водещи направления се очертават физическата антропология и физиологията на животните и човека.

Резултатите от научните изследвания са публикувани в монографии, научни списания, голяма част от които са реферирани, включително и такива с импакт фактор (IF) и импакт ранг (SJRI), докладвани са на международни и национални научни форуми.

Творческото развитие на преподавателите от катедрата е свързано с проведени специализации в Русия, Франция, Германия, Белгия, Нидерландия, Швейцария, Дания, Полша, Чехия, Словакия, Израел, Гърция, Латвия и бивша Югославия.

Катедрата си сътрудничи с редица институти, катедри и лаборатории у нас и в чужбина – Московския държавен университет „М. В. Ломоносов“, университетите в Лион, Копенхаген, Нови Сад, Познан, Краснодар, Минск, Кошице и Йерусалим, научни институти на БАН и Селскостопанската академия и др.

Досега от членовете на катедрата са защитени една дисертация за придобиване на научната степен „доктор на биологическите науки“ и 12 дисертации за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Научна конференция за студенти и докторанти „Икономически и социални измерения на културното наследство“

Научна конференция за студенти и докторанти на тема „Икономически и социални аспекти на културното наследство“ се проведе на 11.05.2018 г. в зала „Компас“ на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Събитието се осъществи с подкрепата на Община Пловдив и е принос към Пловдив – Европейска столица на културата 2019. Организатори бяха Факултетът по икономически и социални науки (ФИСН) и Философско-историческият факултет (ФИФ) на ПУ, Център „Образование за демокрация“, Студентският клуб на политолога при ФИСН и Студентският съвет на ПУ.

Студенти и докторанти от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и Югозападния университет „Неофит Рилски“ представиха свои разработки в рамките на два панела – „Икономически измерения на културното наследство“ и „Територия и културно наследство. Културното наследство в контекста на българското председателство на Съвета на ЕС“.

В съдържателен план в отделните тематични сесии се дискутираха въпросите за икономическият принос на културното наследство за секторите на културата и творчеството, включително малките и средните предприятия, както и за местното и регионално развитие; приносът на културното многообразие и межкултурния диалог в социалното сближаване; ролята на културното наследство във вътрешните и външните отношения на ЕС.

Потребността от и социалната значимост на подобно събитие процитират от необходимостта да се разширят на познанията и инструментариумът за провеждане на научни изследвания на икономическите и социалните измерения на културното наследство и значението на активизирането на полезните взаимодействия между различните заинтересовани страни за опазване, развиване и предаване на културното наследство на бъдещите поколения. Обогащането със съвременни европейски подходи и осведомеността относно ценностите на културното наследство като споделен ресурс водят до намаляване на опасността от злоупотреби и до увеличаване на социалните и икономическите ползи за гражданите на местно, регионално, национално и европейско ниво.

Целите на организаторите на събитието бе да насърчат повече хора да откриват и изучават културното наследство на Пловдив и Европа, както и да се засили чувството на принадлежност към общото ни европейско семейство.

В заключенията на Съвета на ЕС от 26 ноември 2012 г. относно управлението на културата, в които се подчертава колко е важно да се подобри достъпността, участието, ефективността и съгласуваността по отношение на управлението на културата, и се приканват държавите членки да насърчават подход на участие при разработването на политиката в областта на културата. Паралелно с това в заключенията на Съвета на ЕС от 21 май 2014 г. относно културното наследство като стратегически ресурс за устойчива Европа се отчита, че културното наследство има значение за междусекторните политики и играе специална роля за постигането

Официалното откриване на конференцията

Обща снимка на участниците

на целите на стратегията „Европа 2020“ за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. Държавите членки се призовават да утвърждават дългосрочните политически модели в областта на наследството, които са основани на данни и чийто двигател са обществото и гражданите. В съобщението на Комисията „За интегриран подход към културното наследство на Европа“, в което се отчита, че културното наследство е общ ресурс и общо благо и че поради това грижата за него е

обща отговорност, се прие решението 2018 г. да бъде Годишната на европейското културно наследство. Изборът на Пловдив за Европейска столица на културата през 2019 г. е една от европейските инициативи за популяризиране на културното наследство.

Конференцията привлече вниманието, от една страна, към възможностите, предлагани от културното ни наследство, но от друга, и към предизвикателствата, пред които то е изправено. Примери за това са последиците от прехода към цифровите технологии, влиянието на заобикалящата среда и физическите въздействия върху обектите на културното наследство, както и незаконния трафик на паметници на културата.

Научната конференция за студенти и докторанти „Икономически и социални измерения на културното наследство“ беше едно от значимите събития по отбелязването на Годишната на европейското културно наследство – 2018 за Пловдив и висшите училища на града и страната ни. Този форум предложи отлични условия за включване на академичните срещи в процеса на анализа на икономическите и социалните измерения на културното наследство, основан на данни и факти. Като допълнителни ползи от него се явява и възможността за установяване на контакти и ползотворни партньорства между представители на различни сектори чрез споделяне на успешни практики, резултати и запознаване с европейския и световния опит при опазването и управлението на културното наследство.

Красимир Лойков, ръководител на ЕИЦ „Европа директно“
Маргарита Русева, Факултет по икономически и социални науки

Студенти и докторанти от ПУ провокираха творческия си потенциал чрез сетивата

Ученици, студенти, учители и артисти от Пловдив, София и Стара Загора изследваха как въздействието на сетивата може да доведе до творчество и да подобри работата им в сферата на образованието, изкуството, съвременния театър и др.

Това се случи по време на творческото ателие „Въздействие“ на 26 и 27 май 2018 г. в читалище „Христо Смирненски“, Пловдив, организирано от Асоциацията за култура, етнология и антропология „Медиатор“, с подкрепата на Общинската фондация „Пловдив – Европейска столица на културата 2019“.

Ателието предостави уютна атмосфера, в която всеки можеше да се отпусне, да изследва, да експериментира, да споделя.

Заниманията бяха с различен характер, някои от тях – изследователски, други – релаксиращи, а трети провокираха сети-

вата и водеха към асоциации и артистични изяви. Обучители бяха Мария Димитрова и Мария Славчева, които провокираха

участниците чрез сетивна методология, двигателни техники и импровизационни задачи, за да вдъхновят творческо мислене и свободно изразяване у тях.

Мария Димитрова е актриса в Държавния куклен театър – Пловдив, участва в представления „Дама пика“, „Аз, Сизиф“ и др., преподавател по съвременен танц в Студио „Пантарей“. Мария Славчева е докторант по социална антропология към катедра „Етнология“ на ПУ, учител и експерт по младежки проекти, занимава се с визуална антропология, фотография, сензорна етнография, участва в създаването и прилагането на сетивна методология и сензорност в редица проекти, като „Усети града“.

„Пловдивски университет“

Катедра „Етнология“ организира кръгла маса на тема „Институциите в „диалог“ с граждани с увреждания“

Докт. Петя ПЕТРОВА-АНГЕЛОВА

На 30 април 2018 г. в Пловдивския университет се проведе кръглата маса „Институциите в „диалог“ с граждани с увреждания“, организирана от катедра „Етнология“ към Философско-историческия факултет. Кръглата маса е част от първия по рода си в България научноизследователски проект на млади учени „Сензорна етнография на града“ с международно партньорство, финансиран от поделение „Научна и приложна дейност“ към ПУ „Паисий Хилендарски“ с ръководител доц. д-р Меглена Златкова и членове на екипа д-р Надя Танева, д-р Анелия Авджиева, д-р Светослава Манчева и докторантите Мария Славчева и Петя Петрова-Ангелова. Проектът изследва как сетивата и сензорността се използват в отношенията между институциите и хората със затруднения. Очакваните резултати са подробна информация за работата на институциите с хора със зрителни затруднения и възможни пред-

ложения за подобряване на комуникацията между тях.

Чрез поставената тема на кръглата маса се повдигна дискусия относно достъпността и ролята на сетивата и сензорността във взаимодействието между институции и граждани със затруднения. Във фокуса бяха политиките, които се прилагат спрямо хора със зрителни затруднения, и начините, по които сетивата могат да присъстват при работата с хора със зрителни затруднения. Една от важните цели на кръглата маса беше обсъждане и формулиране на решения и предложения по темата. Бяха представени за обсъждане различни артефакти, част от бъдеща сензорна изложба инсталация, и добри примери за преодоляване на достъпността до градска среда на хора със затруднения.

Участници в кръглата маса бяха експерти по културно наследство, експерти от Националния център за рехабилитация на слепи – Пловдив, представители на институции като

Доц. Меглена Златкова открива работата на кръглата маса

Общинския институт „Старинен Пловдив“, Дирекция „Социално подпомагане“ – Пловдив, представители на неправителствени организации, студенти и докторанти, граждани със затруднения и др.

Кръглата маса беше открита от доц. д-р Меглена Златкова, ръководител на катедра „Етнология“, и докт. Мария Славчева, които представиха и проекта „Сензорна етнография на града“. Последва дискусия на тема „Институции, сетива и

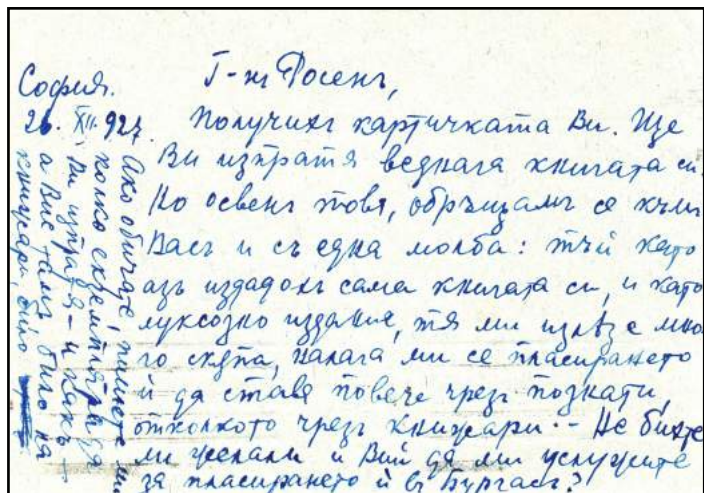
артефакти“, в която взеха участие всички присъстващи. Кръглата маса приключи с предложения и формулиране на решения за справяне с проблемните ситуации при взаимодействието между институциите и хората с увреждания.

Повече за научната конференция можете да видите и научите във фейсбук страницата на събитието: https://www.facebook.com/events/191343691483620/?active_tab=about

Неизвестни факти и документи

ВЕЧНАТА И СВЯТАТА

(Неизвестно и непубликувано писмо на поетеса от 1927 г. *)

Г-н Росен,

Получих картичката Ви. Ще Ви изпратя веднага книгата си. Но освен това, обръщам се към Вас с една молба: тъй като аз издадох сама книгата си, и като луксозно издание, тя ми излезе много скъпа, налага ми се пласирането ѝ да става повече чрез познати, отколкото чрез книжари. Не бихте ли желали и Вий да ми услужите за пласирането ѝ в Бургас?

Ако обичате, пишете ми колко екземпляра да Ви изпратя – и как – а вие там, било на книжари, било на познати и в гимназиите – ще се погрижите вместо мене. Нали мога да разчитам?

Изпратете ми и Вие своята книга – разбира се, че ме интересува – ще я чета с удоволствие.

С поздрав: Е. Багряна

* Писмото е частно притежание.

Елисавета Багряна – детайл от неизвестна и непубликувана групов снимка (частно притежание)

За творческата история на първата книга на Елисавета Багряна „Вечната и святата“ знаем от самата нея. Стихосбирката е почти готова още през 1927 г. Отпечатана е в „Книпеграф“, и то с препоръки (Владимир Василев и Сирак Скитник), тъй като тя е все още неизвестна като автор. Багряна няма издател, а за разпространението на книгата научаваме повече от това нейно неизвестно и непубликувано писмо до поета Петко Росен, написано преди 90 години.

Днес първото издание на „Вечната и святата“ е изключителна библиографска рядкост.

Книгата на известния италиански юрист проф. Джузепе Консоло за атентата срещу папата беше представена в Университета

Иван КЪРЧЕВ

Студентите и преподавателите от Юридическия факултет имаха възможността да се срещнат с проф. Джузепе Консоло, защитника на Сергей Антонов в процеса срещу българина за съучастие в атентата срещу папа Йоан Павел II. Италианецът гостува на студентите в ПУ, за да представи книгата си „Атентатът срещу папата – истинската история“, в която разказва именно за работата си по случая в защита на българите. Той бе представен от проф. Валери Стефанов и от бившия министър от правителството на Сергей Станишев – Румен Петков.

Проф. Джузепе Консоло, който съчетава научните си интереси с практиката като адвокат, получи почетния знак на Пловдивския университет и почетна грамота от

Проф. Джузепе Консоло (вдясно) и доц. Христо Паунов

декана на Юридическия факултет. Правото го отвежда и до италианския парламент – бил е член на италианския Сенат и на Камарата на представителите, по-късно – и председател на юридическия съвет на Камарата на представителите. Като парламентарист отстоява убеждението си, че правото е ценност, в която всички трябва да вярваме. Затова италианецът призова и пловдивските студенти прависти да обичат правото и винаги да търсят истината. Докато раздаваше автографи, той им намекна, че трябва да са смели, заемайки се с трудната професия на адвоката, защото съдбата може да им поднесе и още по-тежки наказателни дела от това да защитава невинни хора като Сергей Антонов, цялата система да бъде против теб и въпреки това да успееш да докажеш истината.

Професиите на бъдещето

„Образованието и образователността не са единствено прагматика, нито университетите са професионални центрове. Ние не произвеждаме само квалифицирани работници на ишлеме. Хуманитарните науки през последните години са в особено положение, като че ли хората, от които зависи състоянието на тези науки, не могат да разберат тяхната роля за обществото и живота.“ С тези думи ректорът на Пловдивския университет проф. д-р Запрян Козлуджов се обърна към участниците в кръглата маса „Висшето образование пред предизвикателствата на гражданските професии на бъдещето“.

Форумът бе организиран в Деня на Европа, 9 май, от Философско-историческия факултет (ФИФ) на университета и в него взеха участие представители на Регионалното управление по образованието – Пловдив, Асоциация „Мария Кюри“, Регионалния държавен архив – Пловдив, Държавния архив – Пловдив, Общинския институт „Старинен Пловдив“ и Историческия музей в Лисура.

По време на кръглата маса ръководители на катедри и преподаватели във Философско-историческия факултет представиха новите бакалавърски програми, които буквално подготвят за професии на бъдещето и отговарят на международните и европейските регулации на съответните професии, т.е. с получената диплома може да се работи навсякъде по света. Съвсем реално след 3 – 4 години ще се дипломират първите специалисти за позиции, каквито все още няма в националния класификатор, но които са нужни на пазара на труда. Такива бакалавърски програми в България предлага само Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“, отбеляза проф. Козлуджов. Наред с преподавателите в представянето се включиха и работодатели, които разказаха каква е реализацията в избраната професия.

Програмата на кръглата маса включваше три модула, посветени на основни проблеми във висшето образование: „Преодоляване на пропасти между знанията и уменията, необходими на студентите при професионалната им реализация“; „Обучението на ефективни експерти за решаване на про-

блемите, породени от съвременните режими на управление на живота“; „Предлагането на пазара на труда на високоспециализирани специалисти с широка интердисциплинарна подготовка“.

„Хуманитарните и социалните науки подпомагат работата върху „фините настройки“ на обществото. Затова и са част от новите форми на обучение, които ще подготвят младите хора за професиите на бъдещето“, каза при откриването на кръглата маса деканът на ФИФ доц. д-р Красимира Кръстанова, която бе и модератор на събитието. Ние се стремим да отговорим на актуалните предизвикателства чрез обучението на експерти, които да решават ефективно проблемите, породени от съвременните режими на управление на живота. По този начин на пазара на труда в бъдещите няколко години ще се появят висококвалифицирани специалисти с широка интердисциплинарна подготовка, каза още доц. Кръстанова. Тя допълни, че новите бакалавърски програми, които подготвят за тези бъдещи професии, са „Английски език и културно наследство“, „География, технологии и предприемачество“, „Гражданско образование и биология“, „Гражданско образование и чужд език“, „Документалистика и архивистика“ и „История и чужд език“.

В подкрепа на хуманитарната академична подготовка, а също и в ролята на настоящ и бъдещ работодател на възпитаниците на ФИФ директорът на Общинския институт „Старинен Пловдив“ Йордан Илиев откри първия модул с популярна мисъл на френския писател, философ и енциклопедист Дени Дидро: „Хората престават да мислят, когато престанат да четат“.

Новата бакалавърска програма „Английски език и култур-

но наследство“ е създадена след консултации с ОИ „Старинен Пловдив“, за да покрие необходимостта им от кадри, които не просто владеят чужд език, но имат и солидни познания за историята и културата. Специалността е интердисциплинарна и е съвместен проект на Философско-историческия и Филологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“. По подобен начин е структурирана и бакалавърската програма „История и чужд език“, която дава възможност за избор на един от общо 14 чужди езика, които се изучават във Филологическия факултет.

Това е един от малкото случаи, когато работодателите знаят какви кадри искат „да поръчат“, коментира ректорът проф. д-р Запрян Козлуджов и припомни, че преди това е имало подобни договорености с бъдещи работодатели за възпитаници на Физико-технологичния факултет и на Филологическия факултет.

Регионалното управление по образованието – Пловдив, също разчита на възпитаниците на пловдивската алма матер и има готовност да помогне с насоки в учебния процес на специалностите „Гражданско образование и биология“ и „Гражданско образование и чужд език“, обяви Иванка Киркова, директор на РУО – Пловдив. Заедно с нея на събитието присъстваха и старшите експерти Веселина Карапеева и Асен Василев, които също се включиха в дискусията за гражданските професии на бъдещето, представени преди това от доц. д-р Стойка Пенкова, зам.-декан на ФИФ и ръководител на катедра „Социология и науки за човека“. „Гражданското образование е пресечна точка между науките за живота, човека и обществото“, подчерта доц. Пенкова.

Новите граждански професии на бъдещето все повече предполагат работа с хора

и изискват съвсем различна комуникативна способност, която може да се придобие чрез специфичната симбиоза между базисна философска, социологическа и чуждоезикова компетентност, каза още доц. д-р Стойка Пенкова.

Неправителственият сектор е най-бързо развиващият се и ние сме представители на професиите на бъдещето, а се оказва, че трудно можем да открием подходящите кадри, споделиха Даниела Йончева и Диана Апостолова от Асоциация „Мария Кюри“. Според тях младите хора са добре образовани, но нямат необходимите познания за живота, затова специалности, включващи гражданско образование, биха дали необходимата подготовка.

Обучението по културно наследство и новите професии и политики на ЕС бяха във фокуса на презентацията на доц. д-р Меглена Златкова, ръководител на катедра „Етнология“, и гл. ас. д-р Елица Стоилова от същата катедра. Те съобщиха новината, че Пловдивският университет е поканен да се включи в Балканската мрежа от университети, които ще участват в изследването и организирането на образователни програми в областта на нематериалното културно наследство.

Доц. д-р Симеон Кацаров, заместник-декан на ФИФ, представи интердисциплинарните възможности на Пловдивския университет за постигане на високо ниво на съвременното обучение. В новите специалности Философско-историческия факултет е обединил усилията си с тези на Филологическия, Юридическия, Педагогическия и Биологическия факултет на ПУ.

С пълната подкрепа на Регионалния държавен архив – Пловдив, е създадена и една от най-новите бакалавърски програми на Философско-историческия факултет – „Документалистика и архивистика“. Учебният ѝ план включва запознаване с информационните технологии и интелектуалните комуникации, съвременния документален и архивен мениджмънт, международните архивни стандарти и електронното управление, включени са и дисциплини от правото, управлението и публичната администрация, разказаха доц. д-р Георги Митрев, ръководител на катедра „Исто-

Лекция за стопанските договори и спорове в правото на НРБ

Гл. ас. д-р Ангел ШОПОВ

По случай Деня на Конституцията и юриста, но ден по-късно, на 17 април, Клубът на цивилиста (КЦ) при Юридическия факултет на Пловдивския университет и Дружеството на Съюза на юристите в България – Пловдив (СЮБ), проведеха съвместна проява. На нея лекторът Севдалин Божилов, дългогодишен съдия и арбитър, представи темата „Стопански договори и решаването на спорове по тях според правото на НРБ“.

Темата провокира интерес най-вече с фокуса си към най-новата ни правна история, за която, уви, се знае малко и е слабо застъпена в учебното съдържание на университетските курсове (срв. тези по история на правото и гражданско право)*. „Привлечени“ от нея бяха студентите от Юридическия факултет, както и по-широк кръг участници – докторанти, преподаватели във факултета и практикуващи юристи.

В уводните си думи лекторът направи кратка характеристика на правния режим на договорните отношения през социалистическия период. Първо г-н Божилов припомни видовете собственост (според уредбата на Живковата конституция от 1971 г. тя може да бъде държавна, кооперативна и лична); водещата роля на държавата в икономическите отношения (т.е. централизъм, намиращ се в противовес на свободната стопанска инициатива днес, която пък е немислима за социалистическия период) чрез издаваните от нея единни планове за обществено-икономическо развитие; проследи основните държавни органи от епохата с правомощия в управлението на народното стопанство; посочи основните стопански субекти оттогава, както и особеностите на процедурата по договарянето им според правото на НРБ. Така например сред източниците на задължения е бил държавният план съгласно с чл. 8 от ЗЗД (стара редакция). От своя страна източниците на правото пък са били многобройни и освен посочения ЗЗД са били в сила множество специални закони и

подзаконовни актове (например Законът за договорите между стопански организации (ЗДСО), Наредбата за договорите между стопански организации (НДСО); Наредбата за стопанските договори и др). Интересна особеност на централизираната планова икономика е, че всяко отклонение на стопанския договор от плана е основание за нищожност на съгласението съгласно със старата редакция на чл. 26, ал. 1 от ЗЗД.

Г-н Божилов подробно анализира уредбата на сключване на стопанските договори, дадена от ЗДСО. Така например той е предвиждал писмена форма за действителността на договорите. Беше обрътнато внимание на последиците при неизпълнение на стопанските договори – лекторът се спря на особеностите на непознатия днес преддоговорен арбитраж, който се е прилагал при доставка на повече стоки в сравнение с уговореното в плановия договор. По-нататък той посочи предимство на тогавашната уредба, улесняващо доказването на недостатъци. Бяха анализирани особеностите както на гражданската, така и на административната отговорност

на предприятията при неизпълнение на договорите; кратките давностни и преклузивни срокове за предявяване на претенции.

Във втората част от лекцията, посветена на решаването на стопанските спорове, г-н Божилов разгледа структурата и правомощията на Върховния държавен арбитраж (ВДА) като орган – част от изпълнителната власт, функциониращ в системата на Министерския съвет. Именно арбитражите от ВДА са били общо компетентни да разглеждат стопански спорове (т.е. спорове по сключването и изпълнението на стопански договори). За арбитър е могло да бъде назначено лице с поне 5 г. юридически стаж; всеки арбитър е бил специализиран да разглежда дела в определена икономическа дейност (строителство/селско стопанство/транспорт), като е бил задължен да приключи делото в 30-дневен срок от образуването му.

Особено интересна е превантивната дейност на ВДА, по силата на която арбитражите участват при разясняване на законодателството и при изработване на типови договори. Тук съвсем уместен беше паралелът с френския Държавен съвет, равностоен по част от правомощията си на българския Върховен административен съд. За разлика от ВАС обаче френският орган има и правомощието да участва в усъвършенстването на законодателството. Като друго

интересно направление от дейността на ВДА може да се посочи приканването на страните да се споразумеят, вместо да водят спорове.

Още по време на лекцията, а и непосредствено след нея се проведе дискусия, при която някак естествено се налагаха паралелите със сега действащи уредби, най-вече с Търговския закон и с вътрешния арбитраж по Закона за международния търговски арбитраж. Социалистическото правно регулиране на икономиката беше разглеждано както в едър план, така и чрез вглеждането в достатъчно на брой детайли, изключително умело и дозирано разисквани от лектора, имащ богат практически опит в прилагането както на социалистическото, така и на съвременното право. Не е пресилено да се твърди, че лекторът има и дарбата на умен разказвач.

Проявата на КЦ и СЮБ поднесе на публиката липсващи знания, следвайки мисълта на бележития ретор Квинтилиан, че историята трябва да се разказва, а не да се доказва. Съвместната инициатива се вписа чудесно в празника на юристите, тъй като сериозно допринесе за диалога между поколенията – осъществи много ценната приемственост в познанията и опита между различни поколения юристи.

Този диалог ни е винаги нужен и не трябва да престава!

* Имам предвид съвременните учебни курсове, инак тези от социалистическата епоха са богати на данни за тогавашното правно регулиране, но неизбежно са сериозно идеологически обременени, което пък е недостатък от днешна гледна точка поради стремежа за една по-трезва и неедностранчива преценка на миналото. Това може да се приеме и като насърчване социалистическият период да бъде поставян във фокуса на научните изследвания.

➔ От стр. 12

рия и археология“, и гл. ас. д-р Станислав Боянов от същата катедра. Мариана Вучкова, началник-отдел в Държавния архив – Пловдив, представи възможностите за професионална реализация на бъдещите архивисти в страната и чужбина.

Д-р Пламен Нанов от катедра „Приложна и институционална социология“ коментира изучаването на иновациите и предприемачеството и проблемите, свързани с тяхното прилагане, като същевременно с това пред-

Професиите на бъдещето

стави бакалавърската програма „География, технологии и предприемачество“, която е с изцяло практическа насоченост при обучението. В хода на следването са предвидени интерактивни семинари и практикуми с акцент върху методите „учене чрез правене“ – учебни фирми, борси, учебни екскурзии, летни експедиции и практики за теренна работа и др.)

Участниците в кръглата маса

„Висшето образование пред предизвикателствата на гражданските професии на бъдещето“ се обединиха около мнението, че през последните години се наблюдават устойчиви тенденции и процеси, които поставят нови предизвикателства както пред работодателите, така и в процеса на обучение. Бъдещата професия „музеен педагог“ също бе във фокуса на обсъжданията.

Пловдивският университет

и в частност Философско-историческият факултет полагат усилия за хармонизиране на обучението с модерните тенденции в европейското образование. Чрез новите си бакалавърски програми ФИФ на ПУ цели преодоляването на пропастта между знанията и уменията, от които се нуждаят студентите, когато започват професионалната си реализация, обобщава при закриване на кръглата маса доц. д-р Красимира Кръстанова.

„Пловдивски университет“

Спомен за алпиниста Боян Петров

Светослав ЕНЧЕВ

Точно преди година и три месеца чух това име за пръв път. Не се срамувам да не знам кой е Боян Петров, а още повече съм наясно, че човек не може да знае всичко и да разбира от всичко. Аз съм от хората, които се опитват да знаят доста неща от заобикалящия ги свят, но въпреки това името бе непознато за мен. Опитвам се да се фокусирам в малко области и да съм професионалист в тях. Алпинизмът ми е слаба тема.

В онзи ден телефонът ми звънна, търсеше ме ректорът. Разговорът бе кратък: „На територията на университета ли си? Ела в кабинета ми!“. Точно, кратко и ясно. До тридесетина минути бях там. Посрещна ме с думите: „Имам една задача за теб“. Със сигурност не си помислих, че ще пием кафе. Та той продължи с думите „Боян Петров, алпинистът, ще дойде да представя книгата си. Искам да се заемеш с всичко по този въпрос“. Кимнах с глава и отговорих: „Разбира се. Кога?“ и получих отговор „Той ще ти звънна, дал съм му номера ти.“ На излизане от кабинета в главата ми се въртяха много въпроси и главният беше: „Кой, по дяволите, е Боян Петров? И как той пич си върви по пътечки със сняг и каква книга може да напише за това?“. Не по-късно от десетина минути телефонът ми звъни както обикновено. Чувам: „Добър ден, Светльо търся?“. Младежки глас, с отегчение си помислих: „Пак някой студент е сгазил някъде и трябва да дам съвет или да обясня неща, които ги има в интернет на първа страница на сайта на университета“. „Да, на телефона“, отговорих. „Боян Петров се обажда, дадох ми твоя номер, за да обсъдим идването ми в ПУ“... Дотук с въведението, но искам само да допълня, че имахме по-малко от пет дни и въпреки краткия срок направихме нужното както от негова страна, така и от наша всичко да премине добре.

Понеделник, 27.02.2017 г. Слизам да посрещна Боян. Дотогава само го бях чувал по телефона и веднага след първия ни разговор седнах с чичо Гугъл, за да се образувам и да добия представа за какво става дума. Та слиза от тогавашния черен джип един прошарен мъж, по-скоро младеж за годините си. В първия момент си помислих с моето чувство за хумор да му кажа: „Разбирам,

бих казал, че на силните хора съдбата им поднася пропаст, поредица от физически изпитания, с които да превъзпита тялото им, понеже не успява да превъзпита ума. Самият Боян е доказателство, че силата на духа ни кара да се изправим

Боян Петров (вдясно) при гостуването му в ПУ, заедно с Ива Койчева и Светослав Енчев

че си алпинист, но когато не си в планината, си махай скрежината от косата и брадата“. Още със слизането от колата си този човек сякаш бе слънце. Една голяма, лъчезарна и топла усмивка. По очите си личеше, че е искрен и позитивен, приветлив и отворен.

Сравнявам го с някои гостували в университета „ВИПОВЕ“ – арогантни, с безброй претенции и под нулев коефициент на полезност от срещата с тях.

Боян Петров...

Четири часа с този човек бяха предизвикателство за една различна гледна точка към нещата. Този човек неведнъж бе побеждавал смъртта. Питам го дали не е котка, той ми отговори, че е възможно, след което го питах колко живота му остават. Той не се засмя, защото беше постоянно усмихнат. Показа ми една непримиримост, воля и борбеност само с поглед. Представите си какво е усещането да погледнеш смъртта и да покажеш, че си по-силният в тази битка за този живот, че човек може да покаже, че е по-силният, и да продължи. Сега мисля, че със смъртта се съгласяваме, а не че тя настъпва безвъзвратно в повечето случаи. Ако не сме готови да се съгласим, намираме начин да живеем.

пред всяка следваща трудност в живота, без да се слоим.

След представянето на книгата моята секретарка го пита: „Колко пъти си искал да се откажеш?“, а той каза: „Нито веднъж, дори не съм си го и помислял. В най-тежките ми моменти се сещам за любовта и енергията на хората, които ме обичат, и това ми помогна да преживея катастрофата, ухапването от змия, пропадането ми в пропастта и всички останали беди“. Нито за момент този човек не загуби ентузиазма към това, за което говореше. Той не е губил, той само е печелил и печелил живот! И не само живот, а собствения си живот! До този момент винаги е бил победител, надявам се и от хората да го запомнят такъв.

Аз обичам планината, един ден бих живял там, далеч от тази шумотевица, мръсотия и напрежение, което предлага градът. Не съм спал в палатка, но бих спал. Просто периодът ми е такъв, че животът ми в момента е само работа. За планина имам едно дебело яке и планински обувки – и дотам. Планинските обувки са по предназначение, защото като футболен съдия зимно време свиря доста мачове и искам да остана възможно най-сух. В планината съм ходил само на малки 3 – 4-часови походи. От всичко до тук се

разбира, че не съм алпинист, не съм катерач, дори не станал професионален футболист, въпреки че се занимавах дълго време с футбол. Отдадох се на футболното съдийство, където имам прогрес.

Ясно си спомням усещането да стъпваш нагоре към една крайна цел – най-високата точка. Не си задаваш въпроса защо го правиш. Не те интересува какво точно доказваш и какво постигаш, достигайки целта. Уморяваш се, поспираш, вдигаш поглед и виждаш както върха, така и подножието. Гордо ти е, като погледнеш надолу и видиш колко разстояние си изминал. Вълнуваш се, че приближаваш най-високата си точка за деня. Отново потегляш, обзет от желанието да я достигнеш, независимо колко време ще ти отнеме. И вървейки, през по-голямата част от времето гледаш в краката си – така винаги запомняш в оня момент с какво си бил обут. Не усещаш необходимост да говориш много и сякаш си сключил тих пакт за мълчание с останалите. Вървиш и преценяваш всеки камък, всеки процес, всяко криване на пътя. С всяка стъпка претегляш себе си и се надмощаваш. Така си се вгълбил, че краката, дробовете и очите ти са всичко, което имаш в този момент. А после, когато стъпиш на върха и усетиш как ти бие сърцето, осъзнаваш, че в планината човек има нужда единствено от пътека, по която да върви, от здрави дробове, с които да диша, от очи, през които да премине споменът, и от сърце, което да го води към най-високата му точка. Майсторлъкът е да прилагаш тези въздействия и когато утре стъпваш по равното. Това е храна за душата, красота, която гали очите, и спомени, в които сякаш се раждаш отново. И така се поражда онзи силен копнеж да бъдеш там, както птицата копнее за небе. Сам със себе, да чуваш как снегът хруска под краката ти, и никъде около тебе няма жива душа. Колко красиво и страшно, колко величествено и пагубно! За много хора това е лудост, неоправдан риск, глупост. Но е трудно да им обясниш, знам, знам, че е толкова трудно.

На стр. 15 ➡

Вечер на филологията

Елка ПЕТРОВА

Разкрасена със загадъчност, цвят и мелодия от думи, разтворила приканващо обаяние, притихнала в очакване на началото на приключението в света на словото, посрещаше 11. аудитория в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ всички гости на провелоето се на 10.05.2018 година културно събитие под надслов *Вечер на филологията*. Събитието, което имаше за цел по интересен и достъпен начин да разкрие спецификите, същността и очарованието на филологията като наука, да разпространи любовта към словото и да даде шанс на всеки да се докосне до една шарена палитра от езици, беше организирано от студенти, представители на Филологическия факултет в Студентския съвет към Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. То предизвика огромен интерес както от страна на студенти от различни специалности и преподаватели от университета, така и от страна на ученици от

Участници във Вечерта на филологията

пловдивските средни училища. Всеки от присъстващите получи ръчно изработен подарък, скътал в себе си мъдростта на поколенията и копнеещ да се превърне в златния ключ, който дълго след края на вечерта да открява вратата към паметта и спомените за преживяното пътешествие в света на филологията. Организаторите на събитието бяха подготвили богата програма, състояща се от увлекателни игри, които да провокират фантазията и да превърнат гостите от обикновени наблюдатели и зрители в активни участници, в открива-

тели и пътешественици. Имаше езикови лабиринти и множество загадки, които очакваха своето нестандартно решение и предоставиха възможност на присъстващите да проверят своите познания за родните думи и произхода на чуждиците, да погледнат на фразеологията като на необятен океан, търсещ своя изследовател, и да си припомнят и опознаят философията, съхранена в словата от миналото. В това приключение в света на филологията най-страстните и смели пътешественици ги очакваха чудни дарове. Бяха раздадени награди (оси-

гурени от Студентския съвет към Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“), които не само стимулираха положителното усилие и старание от страна на гостите, но и закачливо ги подканяха да погледнат на ежедневието си като на приказка и да превърнат привидната му сивота в началото на своята собствена вълшебна история. Студенти, обучаващи се в различни филологически специалности в Пловдивския университет, се включиха в програмата, като споделиха своите лични истории за избора си на определения език, който изучават, и филологията като професионално направление. Учениците, които присъстваха, впечатлиха и изненадаха със своите познания, въодушевление, усърдие и старание в словесните лабиринти. В края на вечерта те имаха възможността да се представят, да зададат своите въпроси, да се запознаят и да разговарят с преподаватели и студенти в една неформална среда.

➔ **От стр. 14**

Това е нещо, което трябва да усетиш със сърцето си, няма как да го предадеш с думи, колкото и красиви да са те. И докато моите върхове са изпълнени с цветове и пейзажи, върховете на Боян далеч не са така изпълнени. В едно свое интервю той споделя, че на осемхилядник човек в продължение на седмици вижда единствено черно и бяло. Ако моите преходи представляват срещи с природата, то неговите експедиции са срещи със стихии. Сигурно човек успява да достигне само онези върхове, за които е готов. Също както вижда само онова, за което има очи. „Всекиму лавина според темперамента“, казва Блага Димитрова. Всекиму връх според хоризонта на сърцето, бих добавил аз. Трябва да имаш очи да понесеш черното и бялото, защото така осъзнаваш колко красив е зеленият цвят, е казал Боян. Чудя се какво ли е да погледнеш през неговите очи? Сигурен съм, че където и да се намира сега Боян, той се е борил, преди да се съгласи със смъртта.

Спомен за алпиниста...

Забележителен е човешкият стремеж към високото, защото той носи един особен вид усещане за свобода. И това усещане се превръща в страст. Прекланям глава пред Радослава – жената на Боян Петров. Прекланям глава пред подвига на неговото семейство. И пред тяхната сила да се разделят всеки път с вярата, че скоро той ще се върне. Не е лесно да потиснеш собственото си желание да си до човека, когото обичаш, и да приемеш неговото отсъствие. Трудно е да знаеш, че си безсилен пред онзи стремеж, който го тласка нагоре към непознатото, чуждото и високото. Непосилно е да го делиш с природата. Защото тя накрая ти го отнема... За мое щастие, родителите ми са живи. Единственият ми близък човек, когото съм изпратил, е баба ми. Баба не почина като герой, а като обикновен човек в къщата си. Но съдбата ѝ бе отредила легло с гледка през прозореца, за да може в последния си миг да поглед-

не навън към необятното. Боян изчезна като легенда, която планината ще запази дълбоко в ледените си недра. И може никога да не разкаже. Тези дни България очичи герба си с още един герой, чийто гроб ще бъде неизвестен и пред когото няма да може никой да се преклони. Боян бе дарен от съдбата с възможността да си отиде на мястото, където се чувства истински свободен. А нас съдбата дари с Боян, за когото да мислим, на когото да се възхищаваме. И така той стана наш – на Радослава, на сина и дъщеря си, на майка си и баща си. На всички българи, вгълбени в своите малки ежедневни върхове, забравили за красотата на зеленото, привикнали с черното и бялото. И като скърцане на сняг под обувката, ни напомни, че животът е мимолетен и е важно какво ще оставиш след себе си.

След всичко това си мисля, че не е нужно да имаш пред себе си скала за изкачване, за да следваш стремежа си.

Денят прелива от всякакви предизвикателства. Замисли се колко пъти тежестта на цялото нездравено напрежение изчезва, щом опиташ да изместиш фокуса. Не е случайна жаждата на умирация към света. Той поема сетната си глътка въздух, загледа през прозореца на болничната стая. Или загледа към върха. Това навярно е последният стремеж на човека, преди да си отиде завинаги. Да разбие черно-белите сенки, да поеме палитрата на пъстрия свят и да го отнесе със себе си отвъд хоризонта. Представям си Боян усмихнат. Представям си добрите му очи и леките бръчки от щастие около тях. И знам, че отново щурмува живота. Като урок за всяка малка несгода и за всяка пропаст в мисълта, която те отказва от високото и те кара да гледаш само назад. Знаеш ли? Понякога да дишаш, е достатъчно. И да умееш да погледнеш през прозореца. Защото там, сред необятното, е най-високата точка на всеки нов стремеж.

Радвам се, че имам възможността да се запозная с теб!

Поклон!

Низ от инициативи в Юридическия факултет

Иван КЪРЧЕВ

Както законотворците редят член след член, разпоредба след разпоредба в даден закон, така буквално студенти прависти и преподаватели редиха събитие след събитие в продължение на цял месец. Като се започна от Деня на Конституцията и Празника на юриста – 16 април, та чак до... 13 май. Последното събитие, което се прави за първи път, бе благотворителен футболен турнир, организиран съвместно между Факултетния студентски съвет и деканското ръководство на ЮФ. В продължение на две седмици отговорниците на курсове събираха средства от своите колеги под формата на покани за участие във футболния турнир, който се проведе на игрището до спортната зала на ПУ. В самата надпревара участваха

на всички участници в турнира, които демонстрираха не само своите спортни умения, но и съпричастност към една добра кауза. Всички отбори получиха и благодарствени грамоти, подписани от декана на ЮФ проф. д-р Венцислав Стоянов, който заедно с другия заместник-декан – доц. д-р Теодора Филипова, бяха първите, които подкрепиха лично благотворителната студентска инициатива. Събраните средства ще бъдат разпределени от Студентския съвет за онези студенти, които имат финансова нужда, като най-вероятно това ще стане през есента, когато започне новата учебна година. Организаторите на турнира благодариха сърдечно и на отбора на Пловдивската духовна семинария, както и на всички онези професори, доценти и асистенти – преподаватели

Студенти и преподаватели отбелязаха 10-годишнината от създаването на Клуба по международно хуманитарно право

но право, който навъртя цели 10 години. По този повод беше организирана дискусия на тема „Международното хуманитарно право в 21. век“. Зала „Компас“ се оказа тясна да побере любопитните студенти, представители на БЧК, академични преподаватели и доброволци, за да чуят перспективите пред бъдещите прависти за това как трябва да се отстояват принципите на хуманитарното право и докъде в бъдеще ще се разпростират неговите правни норми. Форумът бе ръководен от доц. Христо Паунов, който сподели, че събитието е посветено на Световния ден на Червения кръст и Червения полумесец – 8 май, както и на 140-годишнината от основаването на БЧК. Кратки доклади изнесоха проф. д-р Ирена Илиева, която отскоро е избрана за директор на Института за държавата и правото към БАН, ръководителят на катедра „Публичноправни науки“ доц. д-р Константин Пехливанов, гл. ас. д-р Гергана Гозанска и д-р Петрония Карамитева, която е председател на Областния съвет на БЧК – Пловдив.

Радостта от рождения ден на Клуба по МХП се пренесе и при магистрите, които тази година завършиха програмата „Международни отношения“ в ЮФ. На специална церемония им бяха връчени дипломите за успешно завършване на една от престижните магистърски програми.

Освен майските събития активните студенти от Юридическия факултет организираха и участваха в подобни мероприятия и през месец април тази година.

Бъдещите юристи станаха „прокурори“ в Деня на отворените врати в Районната, Окръжната и Апелативната прокуратура в Пловдив, който се проведе на 16 април 2018 г. Те бяха приветствани от Николай Божилов, прокурор в Апелативната прокуратура – Пловдив, Румен Попов, окръжен прокурор на Пловдив, Галина Андреева-Минчева – заместник окръжен прокурор, Димитър Беличев – прокурор в Окръжната прокуратура, Румяна Зайкова-Калеева – зам. районен прокурор на Пловдив, и прокурорите от Районната прокуратура – Димитър Пехливанов, Даниела Андреева, Пламен Чобанов и Мирослав Йосифов. Студентите прависти писаха обвинителен акт по реален казус, а студенти от професионалното направление „Национална сигурност“ на Висшето училище по сигурност и икономика – Пловдив, изготвиха експертиза по делото. Денят на отворените врати бе посветен на 20-годишнината от създаването на Апелативната прокуратура – Пловдив и бе втората проява от серията срещи на магистратите със студенти от Юридическия факултет. Първата среща за 2018 година пък бе няколко дни преди 16 април, когато домакини на прокуратурата станаха самите студенти и деканското ръководство. На открита лекция с практическа насоченост, водена от районния прокурор на Пловдив Чавдар Грошев, бяха дискутирани актуални проблеми за престъпленията, извършвани от непълнолетни, и какви са перспективите за промени в законодателството в тази област от наказателното право.

Участници в благотворителния футболен турнир

8 отбора от студенти прависти и гостуващи отбори. Всеки един от отборите събираше средства и ги оставяше като дарение в подкрепа на каузата да подпомогнат нуждаещи се студенти. Във финалния двубой един срещу друг се изправиха отборът на Адвокатската колегия в Пловдив и „отборът на затвора“, като във втория играха и тези служители на затвора, които в момента са студенти задочници в ЮФ. Безспорно срещата бе най-оспорвана, като двата отбора се надлъгваха до последно, но в крайна сметка адвокатите победиха с 4:2. Връчвайки купата, заместник-деканът доц. д-р Христо Паунов, сърдечно благодари

от ЮФ, които закупили билети в знак на съпричастност с каузата на студентите. Общите усилия дадоха своя резултат – събрани бяха над 1000 лева, завързани са нови приятелства и бе даден отличен пример за колегиални отношения, които са стабилна основа за овладяване на морала в правото.

Други две събития в началото на май запълниха календара и историческите книги на 25-годишния Юридически факултет. Неотминала еуфорията от юбилея от миналата година, то емоцията и енергията се пренесоха тази година в кръглата годишнина на Клуба по международно хуманитарно

Бакалавърската програма „Национална сигурност“ стартира във Факултета по икономически и социални науки

Бакалавърска програма „Национална сигурност“, каквато не съществува в другите граждански университети в страната, се открива във Факултета по икономически и социални науки на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Обучението е актуално и в контекста на обявената в края на 2016 г. Концепция за развитие на независима от НАТО сигурност и отбрана на Европейския съюз.

Приемът по специалността за първия випуск за предстоящата академична 2018/2019 година ще бъде в платена форма на обучение. За редовно обучение семестриалната такса ще е 970 лв., а за задочно – 450 лв. Двете стойности са законово регламентирани и включват всички образователни и административни услуги по време на обучението – уверения, академични справки, ликвидационни изпити, държавни изпити и т.н., както е и при всички останали специалности на университета.

От следващата година за специалността, която подготвя кадри за сферата на сигурността, ще бъдат предвидени и места държавна поръчка.

Специалността „Национална сигурност“ е от едноименното професионално направление и е структурирана така, че да създава експерти с компетенции да изготвят оценки на заплахите и да предприемат действия за гарантирането на глобалната, регионалната и националната сигурност и отбрана в нейните ключови елементи.

Обучението по специалността „Национална сигурност“ отговаря на обществените очаквания за подготовка на висококвалифицирани специалисти, които да имат компетентности по ключовите елементи от защитата на националната сигурност и отбрана. Те трябва да имат подготовка за работа при условия на сътрудничество с другите страни – членки на ЕС и НАТО, както и да са в състояние да гарантират националната

сигурност и отбрана в изпълнение на националните политики на Република България в тези области. Целта на образованието по национална сигурност е да подготви експерти, които да имат компетенции и да могат да изготвят оценки на заплахите, както и да предприемат действия за гарантирането на глобалната, регионалната и националната сигурност и отбрана в техните ключови елементи.

Бакалаврите, завършили специалността, ще могат да се реализират в структурите и звената от системата за сигурност с правомощия по защитата на националната сигурност и отбрана – ДАНС, МВР, МО, както и в специални органи и звена – Специализирания отряд за борба с тероризма, Държавната агенция „Оперативнотехнически операции“. Биха могли да се реализират и в Министерството на правосъдието, в органите на централната държавна власт и управление, на местната власт и самоуправление, ангажирани с дейности по осигуряване на сигурността и отбраната, опазване на обществения ред, управление на кризи и защита от бедствия и аварии на териториите и населените места.

Придобитата в специалността „Национална сигурност“ професионална квалификация предоставя възможности завършилите специалността да се реализират и адаптират успешно към динамиката на промените в системата за национална сигурност и отбрана и корпоративна и фирмена сигурност. Те биха

били подходящи за длъжности като експерти по сигурността и отбраната в управленски и административни звена от структурите на Президентството, Министерския съвет, Министерството на отбраната, Министерството на вътрешните работи, в централната и териториалната администрация на държавната власт, в организациите и институциите на структури за сигурност на ЕС и НАТО, в различни български и чужди неправителствени организации и др.

За добрата подготовка и придобиването на необходимите компетентности от студентите е предвидено обучение в два модула: „Национална и корпоративна сигурност“ и „Европейска сигурност и отбрана“. Завършилите получават професионална квалификация „експерт по сигурността“.

Балът за прием в специалността се образува по два начина. В първия случай се умножава по 6 оценка от кандидатстудентски изпит по български език, математика, история на България или география на България. Във втория случай се умножава по 6 оценката от държавния зрелостен изпит по един от следните предмети: „Български език и литература“, „Математика“, „География и икономика“, а полученото число се умножава по 0,85.

Подобно е балообразуването за още 7 бакалавърски програми на ФИСН, които се изучават и в редовна, и в задочна форма: „Макроикономика“, „Маркетинг“, „Финанси“, „Счетоводство“, „Стопанско управление“, „Публична администрация“, „Мениджмънт на туристическия бизнес“.

Единствено в редовна форма е приемът в бакалавърските програми „Международ-

ни икономически отношения“ (МИО) и „Политология“, като при тях образуването на бал за прием е с по-различни формули. За МИО балът представлява сбор от учетворена оценка от кандидатстудентски изпит по български език, математика, история на България или география на България и удвоена оценка от кандидатстудентски изпит по английски, немски или френски език или удвоен резултат от международни изпити по английски, немски или френски език, които се признават по приравнителна скала за съответния език. Втори вариант на прием за МИО е сборът от учетворената оценка от матура по български език и литература, математика или география и икономика, която се умножава по 0,85, и удвоена оценка от кандидатстудентския изпит или от международен изпит с приравняване по един от трите чужди езика.

За прием в спец. „Политология“ са предвидени 3 варианта за балообразуване. Първият и вторият са съответно умножени по шест оценка от кандидатстудентски (по история на България, география на България, английски език, немски език или френски език) или държавен зрелостен изпит (по български език и литература, история и цивилизация, или география и икономика). Третата формула за образуване на бал за бакалавърската програма „Политология“ е сборът от учетворена оценка от кандидат-студентския изпит по история на България, география на България, английски език, немски език, или френски език и удвоена оценка от кандидатстудентски изпит или от международен изпит с приравняване по един от трите чужди езика.

Любопитни факти от света на науката

● Създателя на теорията за химичната структура на органичните съединения Александър Михайлович Бутлеров, изключителен теоретик и блестящ експериментатор, пчеларите познават като основател на стопанското отглеждане на пчели в Русия. Ентусиазмът на Бутлеров, свързан с пчеларството, не бил просто любопитство. За книгата „Пчелата и нейният живот. Правила за интелигентно пчеларство“ Бутлеров получава награда от Свободното икономическо дружество. През пролетта на 1882 г. в Москва на Всероссийското изложение великият химик подрежда модерен пчелин, в който е консултант екскурзовод.

● Първият в света учебник с аритметически задачи е съставен от

арменския учен математик от VI век Давид Непобедими. Копие от тази книга се съхранява в Ереван (в хранилището на древни ръкописи).

● За първи път математическите знаци „плюс“ и „минус“ се срещат в учебника по аритметика на Йохан Видман, публикуван през 1489 г. в Лайпциг. Дотогава тези знаци са били означавани с първите букви на думите „плюс“ и „минус“.

● За първи път френският математик от XVI в. Франсоа Виет предлага десетичните дробни да се означават със запетая. Преди това изображението било много сложно. Например десетичната дроб 0,3469 би трябвало да се изпише по следния начин: 3(1)4(2)6(3)9(4).

„Пловдивски исторически форум“ – списанието на историческата наука в Пловдив

На 22 март 2018 г. в Заседателната зала на ПУ пред пловдивската общественост бе представено новото научно списание „Пловдивски исторически форум“*, издавано от катедра „История и археология“ два пъти годишно.

На събитието пред широка аудитория от студенти, преподаватели, автори и гости доц. д-р Георги Митрев и доц. д-р Димитър Димитров представиха първите две книжки на списанието, излезли през 2017 година.

Замислено като орган на историческата наука в Пловдивския университет, списанието си поставя високи цели и задачи. За тях, за мисията, бъдещето и предизвикателствата пред ПИФ на интервю сме поканили доц. д-р Георги Митрев – ръководител на катедра „История и археология“ и главен редактор на списанието.

– Доц. Митрев, поздравявам Вас и Катедрата за успешния старт на списанието! Как се зароди идеята за създаването му и защо именно сега?

– Идеята за издаването на подобно списание в ПУ е стара. Толкова стара, че направо съжалявам, че не я реализирахме преди 10 или 15 години, откогато всъщност не един път в нашата катедра и на факултетно ниво е коментирана. Ако това списание беше излизало през всички тези години, сега щеше да се е наложило като съществен фактор и разпознаваема трибуна за история и близки до историята науки. По-важно е обаче, че въобще пристъпихме към издаването му. Според мен още със създаването на Философско-историческия факултет в ПУ трябваше да започне да излиза едно подобно историческо списание, което да представи пред научните среди този факултет и историческото направление в него, но по ред причини това не се случи. Обикновено в наше време за много неща се оправдаваме, че няма пари и затова не се случват много от идеите. Така е и с нашето списание, но сякаш истината е, че основният проблем е в липсата на дейни и всеотдайни хора. Към настоящия момент катедра „История и археология“ има сравнително добре комплектуван състав, който се амбицира и се нагърби с предизвикателството да формира научна редакция и да издава научно списание, затова и „Пловдивски исторически форум“ стана факт.

– Това е наистина сериозна дейност и вероятно немалко хора са въввлечени в нейното осъществяване. Кои обаче са главните лица редом до Вас, с които споделяте работата и отговорностите около редакцията и поддържането на списанието?

– По същество цялата катедра „История и археология“ е ангажирана с издаването на списанието и използвам случая, за да благодаря на колегите за отговорното отношение. Аз съм главен редактор, доц. д-р Димитър Димитров е заместник главен редактор, гл. ас. д-р Станислав Боянов е научен секретар. В редакцията колегия са привлечени и учени от чужбина. Сред тях са: проф. д.и.н. Евгений Шинаков (Брянск, Русия), проф. д.и.н. Ярослав Рубаха (Олшин, Полша), д-р Моника Ибаньес Ангуло (Бургос, Испания) и д-р Николаос Мердзимекис (Солун, Гърция). Постепенно се оформя и съставът на анонимните рецензенти към списанието, на които също трябва да благодаря, защото тази дейност е особено важна за целите, които сме си поставили.

– Няма как да не Ви задам и въпроса защо и как точно се спряжте на името „Пловдивски исторически форум“?

– Имаше няколко предложения и изборът на име не бе особено лесен. Доста дълго обсъждахме в състава на редакцията колегия, преди да стигнем до „Пловдивски исторически форум“.

* Списанието е достъпно в електронен вариант на адрес: <https://logos.uni-plovdiv.net/en/elektronno-spisanie-plovdivski-istoriceski-forum>, както и на книжен носител в Университетската библиотека и Народна библиотека „Иван Вазов“.

Доц. Георги Митрев

Първият брой на списанието

Предложението беше на доц. д-р Румяна Комсалова и сякаш най-добре отговаряше на идейния проект за издаване на научно историческо списание в Пловдивския университет.

– Много важно е да уточним, че освен в електронен вариант списанието се издава и на хартиен носител. Къде и откога ще можем да се сдобием с него?

– Още с първия брой списанието беше регистрирано и като електронно издание, и като обикновено книжно издание. На този етап е видимо в електронния вариант на сайта на Философско-историческия факултет, но обмисляме в бъдеще да направим и специален сайт на списанието, на който да са достъпни всички броеве. Целта ни не е комерсиална и в този смисъл достъпът до изданието е напълно безплатен. Все пак обаче явно ще се наложи и някакво платено разпространение на книжното издание, защото вече има доста запитвания от преподаватели и студенти как могат да си закупят списание дори и с колекционерска цел. Предвиждаме да се изпраща до национални, регионални и университетски библиотеки чрез междубиблиотечния обмен, който осъществява Университетската библиотека на Пловдивския университет. Освен това ще се търси възможност за разпространение и чрез Университетското издателство „Паисий Хилендарски“.

– Особено важен въпрос за нашите читатели е кой и как може да публикува свой труд на страниците на ПИФ?

– Идеята е списанието да бъде със сравнително широки рамки в областта на историческите науки. Добре дошли са всички изследователи и автори, които се занимават с история, археология, документалистика, архивистика, етнология, нумизматика, епиграфика, историография и други исторически науки. Специална рубрика „Гостуване“ дава възможност и за публикуването на текстове, включително такива с интердисциплинарен характер, на интересни млади учени или утвърдени авторитети в научните среди, дори такива, които са близо до историята – филолози, теолози, философи, социолози и други. Могат да се публикуват студии, статии, съобщения, обзори и рецензии. Обмисляме възможността и за научнопопулярна рубрика „Интервю“, в която да се организират срещи с водещи историци и особено археолози, които да ни разказват за най-новите си проучвания и разкопки, материали за които все още не са публикувани. Списанието е отворено и за студентски и докторантски изследвания. Последната дума относно постъпилите текстове ще е на рецензентите и оценката, която са направили за техните научни качества. Желанието ни е да поддържаме високо научно ниво.

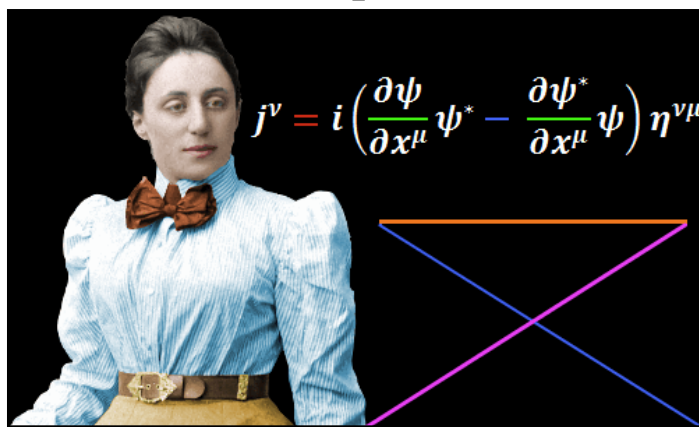
– Отстрани можем само да предполагаме колко и различни пречки съпътстват издаването на академично списание в България. И все пак кои са основните трудности, с които се сблъсквате?

Навършват се 100 години от създаването на знаменитата теорема на Еми Нютер

Амали Еми Нютер (на немски: *Amalie Emmy Noether*), популярна като Еми Нютер, е немска математичка, известна с трудовете си по алгебра и алгебрична геометрия, както и с преподавателската си дейност. Тя е един от най-големите математици в началото на 20. век и заедно със София Ковалевска са най-значимите жени в областта на математиката изобщо.

Дъщеря е на математика Макс Нютер и е родена през 1882 година в Ерланген, където през 1902 година завършва математика в университета. Помалкият ѝ брат Фриц Нютер също е математик и механик, племенникът ѝ Готфрид Нютер е статистик. Семейството има еврейско потекло.

През 1916 г. Еми се установява в Гьотинген и остава там до 1933 г., с единствена пауза през академичната 1928 – 1929 година, когато чете курсове по абстрактна алгебра в Московския университет. В Гьотингенския университет Нютер преподава от 1922 година като нещатен доцент благодарение на Давид Хилберт и Феликс Клайн, които със застъпничеството си преодоляват пред-

разсъдъците и съпротивата на консервативните кръгове в Пруската академия на науките. Фактът, че Нютер е жена, се оказва обаче формална пречка тя да бъде назначена на щат и да стане член на университетския сенат. По този повод известният със своя остър език Хилберт казва: „Господа, нали сенатът не е баня? Защо жена да не може да влезе в него!“.

Още през 1918 г. Нютер формулира фундаменталната теорема на теоретичната физика, наречена теорема на Нютер, свързваща законите за запазване (на енергията, импулса, масата и т.н.) със симетриите на системите. Теоремата на Ню-

тер гласи, че всяка диференцируема симетрия (за физична или математическа функция) на действието притежава съответен закон за запазване. Тази теорема има голямо значение за класическата и квантовата механика, както и за квантовата теория на полето.

През 1933 г. поради еврейския си произход Нютер е изгонена от университета. Тя емигрира в САЩ, където получава покана да чете лекции в девическия колеж Брин Моур и в Института за перспективни изследвания към Принстън.

Много нейни съвременници, сред които Норберт Винер, Павел Александров и Херман

Вайл, говорят за дълбочината на математическата ѝ мисъл и способността ѝ да увлича студентите с идеите си. Тя никога не създава семейство и компенсира майчинството с грижите, които полага за учениците в школата си. Най-блестящият от тях, холандският алгебрик Бартел Лендерт ван дер Варден, става и най-големият популяризатор на идеите и разработките ѝ.

Работите на Еми Нютер в областта на алгебрата оказват голямо влияние и най-вече за формирането на т.нар. *обща или абстрактна алгебра*. Научната дейност на Нютер условно може да се раздели на три периода:

- през 1907 – 1919 година се занимава с нерешените проблеми, формулирани от Хилберт и Камий Жордан;
- през 1920 – 1926 година съсредоточава изследванията си в теорията на идеалите;
- след 1927 година разработва областта на некомутативните алгебри.

На Еми Нютер са кръстени един кратер на Луната и астероидът с номер 7001.

Използвани са материали от интернет

От стр. 18 ➡

„Пловдивски исторически форум“ – списанието...

– Финансовият проблем не е за подценяване. Без средства не може да се организира никаква издателска дейност. Това не е единственото обаче, защото при добро желание един университет или факултет спокойно може да организира финансирането на едно или повече издания със скромни бюджети. Най-важно е да се намерят подходящите хора, които да се заемат с организирането на въпросната издателска дейност. Това не е дейност, която се изисква от научно-преподавателския състав на една катедра или научно звено, и затова е необходимо преподавателите да стигнат до вътрешното убеждение, че подобно научно списание е важно за тях толкова, колкото и всичките останали работи, които вършат. Такова списание дава възможност с годините едно научно направление да се наложи като институция, да се превърне в разпознаваем център на научноизследователската дейност. Да се каже, че онова, което правим, остава трайно във времето и след нас също има смисъл, защото студентите завършват випуск след випуск и без научно издание нищо не остава от колективния научен потенциал на преподавателите. Няма да скрия, че първият брой на списанието умишлено беше съставен само от изследвания на преподаватели от катедра „История и археология“. Във втория брой обаче случайно намериха място преди всичко изследвания на наши възпитаници, докторанти и хонорувани преподаватели, което показва, че академичното историческо образование в Плов-

див вече има стабилна основа и потенциал. С това е свързан и въпросът за бъдещите автори. Радостното е, че макар и съвсем младо, списание „Пловдивски исторически форум“ вече открива

своите автори, а те – своя нов форум за научна изява. Искрено се надявам с всеки следващ брой ученияте, които публикуват при нас, да стават все повече и повече.

– А сега накъде? Какви са перспективите пред списанието и амбициите на неговите редактори?

– Желанието ни е списание „Пловдивски исторически форум“ да се наложи като разпознаваемо научно историческо списание в национален план, а също не и в международен. Даваме си сметка, че това няма да се случи лесно, но имаме волята да се опитаме да го постигнем. На този етап списанието е включено в Index Copernicus International и в списъка на Националния център за информация и документация за съвременни български научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация. Надяваме се в близките години да бъде включено и в най-престижните световноизвестни бази данни.

– И аз се надявам ПИФ наистина да устои на предизвикателствата и да постигне най-големия успех – одобрението и високата оценка на неговите читатели! Благодаря Ви за интервюто и на добър час!

Въпросите зададе: Кристиан ЛЪСКОВ

Магията на Бурса

Айлин МУСТАФА

2. курс, спец. „Български език и турски език“

Аз обичам да пътувам, да опознавам различни култури, да се срещам с нови хора, всеки от които е с интересен и неповторим характер. Пътуването е едно приключение, което те изпълва с емоции и оставя незабравими спомени след себе си. Винаги ти дава повод за размисъл, получаваш нови знания и разширява мирогледа ти. Точно поради тези причини реших да се включа в учебната екскурзия до град Бурса, организирана от Генералното Консулство на Република Турция в Пловдив и генералния консул г-н Хюсеин Ергани.

За Бурса не знаех почти нищо, освен че е градът, в който голяма част от населението са и български граждани, напуснали страната ни по време на „голямата екскурзия“. От близките в семейството съм чувала, че имаме роднини, но дали все още живеят там, дали знаят за моето съществуване, е друг въпрос. Беше ми любопитно да разбера повече за историята на града Бурса, за неговите жители, за начина им на живот, за спецификата на местната кухня. Защото е известно, че всяка една страна има изградени културни ценности и традиции, а в отделните населени места съществуват отличителни характеристики: наблюдават се известни разлики в облеклото, в кухнята, в музиката. Това се отнася и за града, към който пътувахме, и неговите околности. Преподавателите, както и собственикът на транспортната фирма, с която пътувахме, г-н Сейхан, ни разказаха за град Бурса. Разбрах, че той е един от най-големите и бързо развиващи се градове в Турция с население близо 3 милиона души и че е център на автомобилната и текстилната промишленост. За него често се използва името „Yeşil Bursa“ – „Зелената Бурса“ заради парковете и градините, разположени из целия град. Другият любим цвят е белият, даже и произведениите в Турция леки автомобили и автобуси са в този цвят.

Научихме и за „Карагъоз и Хадживат“, които са основни персонажи в традиционния турски театър, наречен „Игра на сенки“.

Нямах търпение да дойде денят, в който ще тръгнем, стегнах си багажа дни преди това и с възвращение очаквах поредното екскурзионно приключение. На 14 май (понеделник) около 9 ч. заедно с колегите от специалността „Български език и турски език“, както и няколко предста-

стои в статия, при положение че се намира в такъв забележителен град. Заедно с някои колеги пообиколихме района, а малко по-късно вечеряхме в един от местните ресторанти. Впечатление прави добрата организация на обслужването в тях и любезното отношение на сервитьорите към клиентите.

Пред Желязната църква „Свети Стефан“ в Истанбул

вители на специалности, изучаващи турски език, с преподавателя ни по турски гл. ас. д-р Харун Бекир, доц. д-р Борян Янев, гл. ас. д-р Антоанета Джелюва, ас. Събина Вълчанова, проф. д-р Иван Чобанов, други преподаватели и докторанти потеглихме за Турция.

По време на пътуването направихме малка репетиция за „Вечерта на турската поезия“, която предстоеше да се проведе след нашето завръщане, на 18 май. В автобуса прозвучаха стихове на български и турски език, което несъмнено направи дългия преход от Пловдив до Бурса много по-приятен.

В хотела, който е разположен в идеалния център на града, се настаняхме около 19 часа, починахме си малко и излязохме. Човек не може да си

Тук опитам прочутия „İskender kebab“ (традиционното ястие в Бурса), който наистина е изключително вкусен.

На следващия ден посетихме „Ulu Cami“ (Улу джамия), най-голямата джамия в града и основна туристическа дестинация. Построена през 1399 година, тя е образец на ранната османска архитектура, съчетала в себе си и доста елементи от селджукската традиция. Наистина е величествена сграда! Обикновено чувството, когато посещавам религиозни паметници, е неопишуемо, като че нещо магическо се случва с мен, докато съм вътре. Преживяването е неповторимо и не се поддава на обяснение, то може само да се усети. Разгледахме и сградата на общината, историческа забележителност,

построена през 1867 година. В центъра на града се намира и паметникът на Мустафа Кемал Ататюрк, където също си направихме много снимки.

Останалото свободно време посветихме на разглеждане на забележителностите в централната част на града. Въпреки че някои хора определят пазарите като места за простолюдието, където липсва класа и високо качество, аз обожавам да ходя на пазар. Навсякъде сергии, дюкяни, усмихнати продавачи и доволни купувачи. Там имаш възможност да се сблъскаш с много хора на едно място, може да се открие народният дух, комуникацията на живия разговорен език. И тук, и навсякъде, където бяхме, хората в Бурса се отнасяха дружелюбно и приятелски към нас, често чувахме думите *komşu, arkadaş* (съсед, приятел).

Няма как да не спомена едно от най-важните за мен преживявания – посещението в *Uludağ University* – Университета в Бурса, във факултетите на който в различните образователни степени следват над 250 хиляди студенти. Посрещна ни Кадер Йозлем, преподавател по история на международните отношения в Икономическия факултет, родом от България. Запозна ни със структурата на университета, с формите на обучение и преподаване, като за някои специалности и дисциплини е и на английски език. По-късно се присъедини и деканът, който допълни информацията. Хареса ми, че кампусът на университета е просторен, засадени са дървета, с много места за отдих. До учебното заведение се извисява огромен паметник, символ на университета. На него е изобразен ликът на Кемал Ататюрк заедно със студенти. И тук е моментът да цитирам неговите заветни думи, които следват всички образователни центрове в страната: „Надеждата ми е в младежта!“. Турция прави големи инвестиции в образованието и развитието на младите хора, защото те са нейното бъдеще.

Имахме възможността от автобуса да видим един от най-големите стадиони – „Timsah Arena“ („Тимсах Арена“),

На стр. 21 ➡

Нова книга за спедиционния договор

Изабела ПЕТКОВА – студентка в 4. курс на ЮФ

Гл. ас. д-р Ангел ШОПОВ

На 28.04.2018 г. в зала „Компас“ на Пловдивския университет бе представена книгата „Спедиционният договор“ с автор д-р Жана Колева – главен асистент в Юридическия факултет. Сред присъстващите бяха заместник-деканът на ЮФ доц. д-р Христо Паунов, колеги преподаватели, студенти, докторанти и практикуващи юристи.

Модератор бе Стоян Ставру, д-р по право и по философия, основател на сайта „Предизвикай правото!“ и редактор на едноименната поредица в издателство „Сиела“, в рамките на която излиза и книгата на д-р Колева*.

Поздравления и отзиви за автора и книгата поднесоха доц. Паунов, проф. д-р Григор Григоров, доц. д-р Мария Кюсева, докт. Ивайло Василев и др. Доц. Паунов приветства практиката все повече дисертации на колеги от Факултета да виждат бял свят под формата на печатни издания – по този начин се утвърждава името на ЮФ на Пловдивския университет като авторитетно изследователско звено, популяризират се резултатите от вече извършени изследвания, както и самият автор.

Проф. Григоров припомни достойнствата на книгата, чийто първообраз е дисертационният труд на д-р Колева – с това изследване тя получи през 2016 г. образователно-научната степен „доктор по право“. Накратко те са: новост, актуалност, задълбочен анализ и най-вече предложенията *de*

lege ferenda. Той отбеляза, че макар авторът да е имал за обект на своето изследване едва шест разпоредби на Търговския закон (ТЗ), уреждащи спедиционния договор, обемът на труда показва обмислянето в детайли на всеки един проблем, възникващ в правоприлагането. Доц. Кюсева пък наблегна освен на научно-преподавателския принос на д-р Колева и на практическите измерения на публикувания труд, в качеството си на арбитър в най-стария и известен арбитраж у нас – Арбитражния съд на БТПП.

Д-р Колева благодари на публиката, на своя научен ръководител проф. д-р Поля Голева и на колегите проф. Григоров и гл. ас. д-р Ангел Шопов за критичните им бележки и вдъхновяващите идеи по време на обсъждането на дисертацията – първообраз на книгата. След това авторката представи

Гл. ас. д-р Жана Колева и д-р Стоян Ставру

акценти от самото монографично изследване. Обърна се внимание, че изследваният договор е от значение за транспортната политика на ЕС – той „обслужва“ свободното движение на стоки и подпомага функционирането на вътрешния пазар. В монографията е изяснено понятието за спедиционен договор чрез анализ на юридическите елементи в съдържанието на легалното определение, макар то да се характеризира с максимална абстрактност. Направено е сравнение със законодателствата на Германия, Австрия, Франция и Италия, за да се открият „допирните“ точки и да се открият „разделителните“ линии. Подробно се проследява усложнението в предмета на спедиционния договор, продиктувано от високите изисквания на търговската практика. Обсъдени са два силно дискутирани в европейски план метода: абсорбиционен и комбинационен. Не са пропуснати и разрешенията на *soft law*. Обобщена е съдебната практика по въпроси относно отговорността, което допринася за съобразяване на поведението на страните в бъдещи подобни отношения. В края на презентацията си д-р Колева илюстрира материята с няколко казуса от практиката, които повдигнаха въпроси, естествено, зададени с предимство на присъстващите студенти юристи.

В дискуссията по проблеми, засегнати в изследването, практическата насока бе поставена от модератора д-р Ставру и от съдията в Софийския районен съд Васил Петров, д-р по право. Д-р Ставру отправи редица въпроси във връзка с конку-

ренцията между законния залог, чиято уредба се намира в Търговския закон и е в полза на спедитора, от една страна, и особения залог съгласно със Закона за особените залози, от друга, когато залозите са учредени върху една и съща вещ. Съдия Петров също отправи питане, но относно това дали следва да се реципира уредбата на прекия иск на доверителя спрямо превозвача, доколкото към настоящия момент този иск няма нормативна уредба. На свой ред докторант Андреан Славчев, адвокат в Пловдивската адвокатска колегия, попита дали несъщинските облигационни задължения влизат в съдържанието на спедиционния договор. Този въпрос въвлече в разисквания и самата публика.

Провокирани от дискусията, участие взеха и други присъстващи. Изабела Петкова, студентка по право от четвърти курс, пожела да узнае възможно ли е спедиционният договор да бъде безвъзмезден. Хр. Кутиев, докторант в ИДП – БАН, също изрази интерес към дискутираните тези и към анализа на отделни въпроси в представяната книга. Д-р Шопов припомни, че д-р Колева е и икономист, което ѝ дава още една ценна гледна точка като изследовател. Той поиска да разбере мнението на д-р Колева по въпроса дали спедиционният договор може да има характер на потребителски договор.

Д-р Колева отговори компетентно и изчерпателно на всички въпроси, след което публиката ѝ пожела много бъдещи творчески и професионални успехи.

* Книгата излезе през м. ноември 2017 г. Ето нейното библиографско описание – Колева, Ж. Спедиционният договор. С.: Сиела, 2017, 308 с. – повече вж. <http://ciela.bg/books/book/speditsionniat-dogovor/2659>.

Магията на Бурса

➡ От стр. 20

собственост на „Bursaspor“ („Бурсаспор“), известен футболен отбор в Турция.

Топлото време не ми попречи да пия и чай. Това е най-популярната напитка в цялата страна. Да отидеш в Турция и да не пиеш чай, е все едно да отидеш във Франция и да не видиш Айфеловата кула. Затова препоръчвам на тези, които ще ходят там, задължително чай! Докато бях в града, срещу скромната сума от 5 лири опитах и турския сладолед, който е наистина божествен, топи се бавно и имаш възможността да му се насладиш.

Вечерта преди да се върнем в България, направихме една

кратка разходка с колегите. И през нощта Бурса е изключително красив град, всичко е осветено, а е още по-добре, ако си някъде нависоко, защото се радваш пълноценно на феерията от цветове.

На следващия ден след закуска потеглихме за България, като имахме престой от два часа в Истанбул. Посетихме прочутата Желязна църква „Св. Стефан“, наскоро реконструирана от истанбулската община и официално открита.

Доволни от видяното, се върнахме в България и всеки пое по своя път не само със сувенири, но и със спомените от едно незабравимо изживяване!

Кои автори спечелиха наградите в студентския литературен конкурс

Наградите на отличените автори в литературния конкурс на вестника бяха връчени официално на 24 май по време на тържеството в Пловдивския университет, посветено на Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост. Журито в състав: Тильо Тилев – редактор на вестник „Пловдивски университет“, доц. д.ф.н. Татяна Ичевска – преподавател в катедра „История на литературата и сравнително литературознание“, и поетесата Катя Белчева – завършила „Славянска филология“ в ПУ и втора специалност „История“, присъди следните награди:

Проза

I награда – Хованес Дикран Сачлиян – специалност „Археология“, I курс

II награда – Гергана Димова Коналиева – „Лингвистика с бизнес-администрация“, II курс

III награда – Флора Агоп Вартанян – „Културноисторическа славистика“

Поощрителни награди

Катерина Калинова Чобанова – „Психология“, II курс

Илияна Янчева Банчева – „Българска филология“, I курс

Поезия

Първа и втора награда не се присъждат.

III награда – Габриела Асенова Райнова – „Право“, II курс

III награда – Виктория Бориславова Митова – „Маркетинг“, I курс

Поощрителни награди

Красимир Детелинов Чавдаров – „Право“, IV курс

Фатме Себаатин Али – „Медицинска биология“, II курс

Диана Стефанова Колева – „Българска филология“, II курс

На наградените – честито! На останалите – успех в следващите издания на конкурса!

„Пловдивски университет“

Заместник-ректорът доц. Мария Стоянова връчва наградите на отличените автори

ВИКТОРИЯ МИТОВА

Магия

Омагьосвам. Късам. Шия.

И кроя Вселена, изтъкана от магия.

Но написаното все не мога да изтрия.

Право във сърцето съм ранена

от перо – с мастило не, с отрова напоено.

Но понякога сълзата – тази малка капка,

събира смелост колкото за великан.

И поема в себе си тъгата ми горчиво-сладка,

за да отмие моя срам –

роден във всеки миг написан, но неизживян.

Режисьорът Теди Москов ще преподава актьорство за драматичен театър в ПУ

От новата учебна 2018/2019 година режисьорът Теди Москов ще ръководи първокурсниците в специалността „Актьорство за драматичен театър“ в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Той ще бъде и в изпитната комисия на приемните изпити, които традиционно се провеждат през месец септември в три кръга, организирани в три последователни дни. Тази година това са датите 10, 11 и 12 септември.

Срокът за подаване на кандидат-студентски документи за редовната изпитна сесия на ПУ „Паисий Хилендарски“ е от 13 юни до 27 юни 2018 г., вкл. в почивните дни. В този период документи подават всички кандидат-студенти, независимо дали са се явили на предварителни изпити, или не.

ТЕДИ МОСКОВ

Теди Москов е български театрален, телевизионен и кино-режисьор. Завършва куклена режисура във ВИТИЗ (1985 г.) при Юлия Огнянова и специализира драматична в „Академия д'арте драматика“ в Рим през 1992 г.

Основател и режисьор на театър „Ла Страда“. Между 1993 и 1996 г. снима 9 епизода от телевизионното шоу „Улицата“, отличено със „Златна роза на критиката“ в Монрьо през 1996 година.

През 1995 г. започва да поставя пиеси в немски театри, като някои от пиесите са: „Сирано дьо Бержерак“ в Хамбург, „Спящата красавица“ в Щутгарт, „Кралят елен“ в Дармщат.

През 2002 г. заснема игралния филм „Реподия в бяло“, а през 2006-а – документалния „Преводачката на черно-бели филми“.

През 2009 г. поставя „Хубавото лошо време“

ВИЗИТКА

по „Буря“ на Шекспир в Драматичния театър в Пловдив. През март 2010 г. започва репетиции на „Сирано дьо Бержерак“ в НТ „Иван Вазов“ – София. На 11 ноември 2010 г. в „Сълза и смях“ в София е премиерата на спектакъла на Държавния куклен театър – Варна, „Възгледите на един пън“. Във връзка с това режисьорът казва: „Вълнуват ме въпросите, свързани с раждането на едно човече от дърво. Както и обратното – превръщането на човек в пън. Не правя постановка за Пинокио, а философски спектакъл. Всички сме на клона на някакво дърво. Какво става с нас, когато животът ни откъсне и ни запрати нанякъде. Така поставена, темата може да звучи и смешно, и философски“.

През 2010 г. е отличен с наградата „Златен век“.

Това, което снимките не казват

Флора ВАРТАНЯН*

Тази история се предава вече няколко поколения в моя род. Пътувала е с магарешка каруца по калдъръмените улички край варненското пристанище в началото на века, преплавала е Босфора в третокласна каюта на френски параход, а още по-преди се е влачела с изранени нозе по прашните пътища на подивялата в омразата си към народа ми Турция.

Годините са я съхранили като черно-бял спомен. Няма кой да възстанови паметта за това дали пътищата са жълтеели, дали небето е било синьо или е пребледнявало от видяната из анадолските пушинаци болка. Отдавна са покойници действащите лица. Мир на праха им!

Тези, от които съм я чула, са ми спестили злоещата ѝ цветност, смразяващата вените детайлност и изчиствайки спомена от всичко преходно, са ми предали собственото си разбиране за ужас.

За мен и моето семейство ужасът е втъкан във видението на един неизвестен път, по който чезнат дребните изтощени фигурки на две деца.

Това е историята на моя дядо и неговата сестра, бягащи от Великото арменско заклание по турските земи в началото на цивилизования 20-и век.

Никой не може да каже колко дни са вървели децата, никой не знае какво са изпитвали, но всеки в рода ни има своя идея за агонията им. Дядовият разказ беше много лаконичен, но спомените ми се изпълват със звуци и миризми – конски тропот и далечен звук на зурна и тъпан; мирис на хляб от близките махали – най-прекрасния аромат, познат на човека – на мир, на дом... на всичко, от което двете деца е трябвало да бягат. Единствени оцелели от голямото си семейство, те са следвали заръките на възрастните да вървят все по залавящото слънце и да питат за морето.

Имали турски пари, с които да си купуват храна, но парите свършвали бързо, много по-бързо, отколкото се доближавали до брега на това търсено море, и децата започнали да гладуват. Струва ми се, че и сега в очите ми има нещо от този глад и болка.

В безизходица от глада, мъчещ ги дни наред, дядо, тогава седемгодишно дете, влязъл в поредната турска махала и теглейки ръката на изтощената си сестричка, замолил първата срещната кадъна да приеме момиченцето срещу храна. Кадъната веднага прибрала малкото дете – може да е жадувала за детенце, а да е нямала свое, може да е мислела друго, никой не знае, но така помогнала на дядо ми да напусне махалата... И той продължил към заветното море.

Нещо се късаше в мен, когато възрастните заговаряха за тази история. Нещо и сега подлютява душата ми и кара пръстите ми да се вкопчват в близките ми, в любимите ми спомени, в предметите, с които съм свикнала. Моят прекрасен, силен и снажен дори и след 70-годишнината си дядо не можеше да си прости факта, че не знаеше нито името на махалата, нито името на кадъната, в чиито ръце е оставил невръстната си сестричка.

И понеже съдбата е решила да бъде така, бащата на моя баща е успял да се добере до Истанбул и с гемия, с която пътували и други арменци, изсушени, изтръгнати коренчета от изпепелена земя, хора без възраст, но с една озверяла надежда в погледите, да напусне Турция. Така дядо се добрал до една друга тревожна земя, където хората говорели всеки своя си език – българи, турци, власи, гърци; бяг, където по улиците се носели миролюбиво миризмите на всякакви гозби – на печено овнешко, на канела и орехи, на мусака, на бахар, на познати и непознати били и в това подветрено кътче семенцето пуснало коренче, коренчето – стръкче, стръкчето – филизи...

Когато преди години, един подир друг, дядо и татко си отидоха от този свят и между мен и смъртта не остана преграда, заедно с мисълта, че следващия път ще си ида и аз, в сънищата ми започнаха да се завръщат спомените за чути имена на предци от далечна земя и да се подреждат във вълнообразни криви, сякаш очертаващи гордата гърбица на Онзи, свещения връх. Прииждаха кротко и тихо – мургави арменци с тревожно тъмни очи, с тъжна чупка на устата и със застрашително закривени носове. Не знаех имената на всички, но те идваха, постояваха миг-два, понякога повече, после

**Ако е прах човекът, то това,
което вятърът гони по пътя, са хора.**

Неизвестен автор

вятърът на непостоянството, присъщо на смъртните, ги прогонваше от мислите ми. Нещо в тези безмълвни срещи ме караше да мисля, че не бива да предавам на децата, които ще родя, ужаса. Не бих им разказала тази история, ако историята беше за изтръгнатите корени и смачканите дири. Заклевам се, нямаше да позволя децата ми да я чуят, защото самата аз години наред считах, че дядо е виновен, и не желях децата ми да се измъчват от обърканите си чувства, че да си жив, е грях и че си виновен за това, че именно ти си оцелял. Затова исках да погребя тази история, но нещата никога не са толкова прости и животът обича да ги усложнява, защото целта му е винаги да тържествува.

Лъкатушел животът на дядо ми, подрусван от сътресенията, събитията и войните, през които преминавала неочакваната му приемна родина. Оженил се, наредили му се деца. Бил мобилизиран в една от многото войни, които епизодично избухвали на Балканите, взимали своите жертви и отминавали. Бил ранен и върнат у дома като военноинвалид. Първородното момиче нарекъл Азнив, за да не заглъхва спомена за вината по изгубената кръв.

Тлеели годините, отдалечавали се цветовете на миналото, затихвали звуците в паметта и милостивото време лекувало раните човешки, но не и тези, които се предават по наследство и чрез кръвта.

Преди години случайно открих в една кутия със снимки поизбеляла полурисувана фотография на някаква турска певица с красивото арменско име Азнив. Снимката е може би от средата на 60-те или от края на 50-те, имаше автограф и беше съхранена като ценен документ, което ме озадачи. Тогава попитах баща си за значението на тази снимка.

Ако ужасът за мен е път, по който брат е продал сестра си, то надеждата е тази снимка.

Това е историята, която децата ми трябва да чуят и запомнят, а аз съм длъжна да им предам. В средата на 60-те в Турция се прочула певица и танцьорка с артистичен псевдоним Азнив. Моят дядо случайно зърнал нейна снимка и нещо му извикало, че това е кръв от кръвта му.

Има такива мигове по пътя ни, когато всичко в нас крещи от болка и мъка. Мигове, в които белите и червените кръвни телца шурмуват кръвоносните ни съдове, бягайки от нас. Мигове, в които болката трябва да се излее, за да нахлуе надежда. Това навярно е бил мигът за моя дядо.

Втурнал се да събира сведения за певицата и с всяко научено късче от света на тази жена надеждата му растяла. Възрастта ѝ била подходяща, била тъмноока и тъмнокоса, била от арменски произход. Дядо ми сякаш светнал, радвал се на всичко като дете – прегръщал жена си, тананикал объркани мелодии, които никой не бил чувал преди, разказвал спомени от детството, в които се споменавало много често името на сестричката му, сякаш забравено доскоро. Освирепяла надеждата в душата му и започнала да руши всякакви пречки по пътя към срещата с тази жена. Семейството се решило да изпрати на неин концерт в Истанбул моята леля, кръстена Азнив. Едва ли имат значение дните, прекарани в трепет (колко слаба е думата трепет!).

Изтръгнали се дните от снопчето на големите надежди и дошъл денят, в който леля ми се завърнала... огорчена. Нямало никакъв шанс певицата да е дядовата малка Азнив. Звездата отрекла всякаква възможност.

Стаята, цялата улица, градът, Вселената, а може би само присъстващите на тази сцена са простенали за последно и са онемели от тези думи. Секнали и припрените въпроси на побеляващия мъж. Ала в очите му останала усмивката. Помня думите му, защото ми ги е повтарял винаги, когато ме е било страх или съм се колебаела: „Нея я има, знай, просто трябва да се реша да я търси!“

Тогава дядо е бил на около 50 години, не след дълго и аз ще бъда на същата възраст и много силно се надявам да имам смелостта да погледна на всички изгубени в живота ми неща като на такива, които само чакат да ги потърся.

Това са причините ми да ви разкажа историята.

* Текстът на Флора Агоп Вартанян, студентка в магистърската програма „Културноисторическа славистика“ на Филологическия факултет беше отличен с трета награда в конкурса на вестник „Пловдивски университет“.

Свидетели на кръстоносните походи*

Проф. д-р Стефан СТАНЕВ

ЧИНАРИТЕ (Platanus)

Чинарът е едно от най-старите и най-често култивирани дървета в Пловдив. Може да се види навсякъде в градините, парковете и по улиците. Нещо повече, големите пловдивски булеварди „Иван Вазов“, „Руски“, „Христо Ботев“, „Източен“, „Цар Борис III Обединител“, ул. „Младежка“ и др. са станали емблематични за града със стройните си редици от грамадните клонести чинари. По ул. „Ив. Вазов“ те са били засадени още в началото на XX век. Почти навсякъде в страната се култивират източният и западният чинар, но изглежда, че най-често е разпространен, включително и в Пловдив, така нареченият хибриден или кленовиден чинар (*Platanus acerifolia*), смятан от ботаниците за хибрид между горните два вида или културна форма от източния чинар.

По-интересното обаче е, че източният чинар (*P. orientalis*) се среща у нас, макар и рядко, и в диво състояние. Расте по каменистите и пясъчливи места в долината на р. Струма (южно от Кресненското дефиле) и притоците ѝ, в долините на реките Места и Арда, в Харманлийско и Пловдивско (покрай р. Чая над Асеновград,

Бачково, Белащица, Чинардере при с. Тополово). В с. Белащица се намира и най-старият (на възраст над 1000 години!) и най-дебелият (с обиколка 13 м!) чинар в България. Близо до него растат още няколко екземпляра на възраст около 1000 години. За тези чинари при с. Белащица се споменава в хрониките от времето на кръстоносните походи, още тогава те са правели впечатление с грамадните си размери. Големи стари дървета има и в Бачковския манастир, при аязмото със „светена вода“ над манастира, на площада в Асеновград, в с. Долни Воден – всички те са включени отдавна в списъка на защитените вековни дървета у нас. И още нещо интересно. Изследванията на еколозите през последните години показваха, че чинарите са едни от най-издръжливите дървета на замърсяването на въздуха от автомобилните газове и затова се препоръчват като много подходящи за засаждане по най-натоварените от автомобилния трафик булеварди и улици в големите градове. Излиза, че озеленителите на Пловдив още преди няколко десетилетия са предвидили тези техни свойства и масовото навлизане на автомобилите в живота ни, за да засадят с тях споменатите пловдивски булеварди.

Много хора се интересуват дали има някаква връзка

КАКВО НИ ПРЕДУПРЕЖДАВАТ ДЪРВЕТАТА

между сухото горещо лято и по-обилното опадване на кората на чинарите, както и на повторния цъфтеж на конския кестен – явления, наблюдавани нерядко по пловдивските булеварди и улици. Вярно ли е, питат те, че това са предзнаменования за тежки и продължителни зими, както говорят народните поверия, цитирани и тиражирани по медията.

Най-напред искам да отбележа, че опадващата кора на чинарите е мъртво образувание, съставено предимно от коркови клетки, и отделянето ѝ от стъблата и клоните не причинява никаква вреда на дърветата – това е естествено проявление на тяхната жизнена дейност и структурно-анатомически особености. Мъртвата кора се образува непрекъснато, както и непрекъснато външните ѝ пластове опадват.

Опадването (обелването) на кората на чинарите не е изолирано явление. Напротив, то е характерно за всички дървесни и храстови представители. Разликата е там, че не при всички то е така ясно проявено, както при чинарите. При едни видове мъртвата кора се отделя на дълги надлъжни ивици (лоза, повет), при други – на люспи (бор), при трети – на концентрични пръстени (череша), и т.н. При някои дървета (дъб, бряст, акация) тя не опадва, а само се напуква и с надбеляване на стъблото пукнатините се задълбочават (в скоби ще отбележа, че суровината корк се получава от изкуственото обелване на мъртвата кора на корковия дъб, която е съставена от дебел и чист корков слой). Изобщо дебелината на мъртвата кора, начинът на опадването (напукването) ѝ, изграждащите я елементи и др. са твърде разнообразни и специфични за различните видове дървета и храсти. Самото опадване (напукване) е резултат от вътрешния натиск при нарастването на стъблото в дебелина и свиването на повърхностните пластове при изсъхването им. Тъкмо в последното обстоятелство би могло да се търси някаква зависимост (макар че за това не се споменава в научната литература) между обилното опадване на мъртвата кора на чинарите и сухото горещо лято. В тяхната кора има прослойки от по-тънкостенни коркови клетки (т. нар. отделителни пластове корк), които лесно се разкъсват и поради това навън от тях мъртвата кора опадва на големи люспи и плочи. Естествено е да се предполага, че при по-продължително сухо и горещо време

става по-масово разкъсване на отделителните пластове, тъй като тези условия предизвикват по-силно изсъхване (респ. опъване) на повърхностните части на кората.

Що се отнася до повторния цъфтеж и разлистване на конския кестен в края на лятото и през ранната есен (както често се случва с някои кестени по бул. „Пещерско шосе“ например), това явление е в пряка зависимост от неблагоприятните външни условия, най-често от продължителните пролетни и летни засушавания през някои години. Като защитна реакция на тези неблагоприятни условия (освен суша те могат да бъдат още силни градушки, замърсяването на въздуха и др.) жизнените процеси в дърветата силно се забавят, прекратява се растежът им, те изпадат в състояние на относителен покой, тъй като при нашите географски ширини това е естествено тяхно състояние през зимата. С подобряването на условията (понижение на високите температури, падането на дъждове) „излганите“ да преминат в предварителен покой дървета се събуждат и „бързат“ да изпълнят основното си биологично предназначение – да дадат потомство, т.е. да разцъфтяват, тъй като това става всяка пролет след зимния покой. Такъв е биологическият смисъл на това ненормално за нашите дървета явление. Що се отнася до интимните физиологически процеси, които довеждат до него, те са твърде сложни, за да бъдат обяснявани тук, пък и са от интерес преди всичко за специалистите. Ще добавя само, че конският кестен не е единственото дърво у нас, което понякога повторно цъфти. (По бул. „Руски“ в София повторният цъфтеж и разлистването на кестените се случват твърде често, тъй като автомобилните газове на претоварения с движение булевард силно увреждат листата, хранителният режим се нарушава и растежът на дърветата спира. В допълнение към газовете се прибавя и сушата, тъй като малко влага прониква в почвата от околните бетонирани пространства на булеварда.) Повторен цъфтеж имат и редица други дървета и храсти, в това число ябълките, крушите, люлякът и още културни и декоративни видове.

Колкото до поверието, че повторният цъфтеж „предсказва“ студена и дълга зима, такава научно доказана зависимост не съществува. Както вече видяхме, повторният цъфтеж е следствие от неблагоприятни условия, а не техен предшественик. Или казано с езика на растителната физиология, той е следствие от действието на комплекс от условия, извеждащи цветните пъпки от състояние на покой.

* Текстът е от книгата на проф. Стефан Станев „Зеленият свят на Пловдив“.